

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
ФАКУЛЬТЕТ ОБЛІКУ, ФІНАСІВ ТА АУДИТУ
КАФЕДРА АНАЛІЗУ ТА АУДИТУ**

ПАЛАМАРЧУК Єлизавета Владиславівна

**ОБЛІК ТА АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З
ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ**

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»

Галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

Освітньо-професійна програма «Облік і оподаткування»

Науковий керівник:

кандидат економічних наук, доцент

завідувач кафедри аналізу та аудиту

Мулик Тетяна Олексіївна

ВІННИЦЯ – 2024

Затверджую
Завідувач кафедри аналізу та
аудиту

_____ Т.О. Мулик

« _____ » _____ 2024 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студент(у/ці) _____ Палмарчук Єлизаветі Владиславівні

на тему «Облік та аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками»

затверджена Наказом від «11» вересня 2023 р., № 210 з

Календарний план виконання кваліфікаційної роботи

Структура роботи		Термін підготовки
Вступ		
Розділ 1	Теоретичні засади обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками	
Розділ 2	Стан обліку та аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками	
Розділ 3	Вдосконалення обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками	
висновки та пропозиції		
Список використаних джерел		

Термін подання роботи на кафедру

для попереднього захисту «» _____ 20 р.

Завдання видав керівник « » _____ 20 р.

Підпис _____

АНОТАЦІЯ

Предметом дослідження є методологічні, організаційні та практичні питання бухгалтерського обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Об'єктом дослідження роботи є діяльність підприємств в частині операцій, пов'язаних з обліком та аналізом розрахунків з постачальниками та підрядниками. Для проведення даного дослідження було визначено підприємство ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», м. Вінниця, Вінницької області.

Метою дослідження є розробка і обґрунтування теоретичних і практичних положень щодо обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками а також напрями удосконалення організації їх обліку та аналізу.

Завдання роботи: розкрити економічний зміст розрахунків з постачальниками та підрядниками; дослідити розрахунки з постачальниками та підрядниками як об'єкт обліку та аналізу; провести організаційно-економічна характеристика ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»; дослідити облік розрахунків з постачальниками та підрядниками; здійснити аналітичну оцінку розрахунків з постачальниками та підрядниками; висвітлити напрями удосконалення обліку та аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»; дослідити використання інформаційних технологій для автоматизації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками.

За результатами дослідження сформульовані висновки та пропозиції щодо вдосконалення обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Ключові слова: постачальники, підрядники, облік, аналіз, кредиторська заборгованість.

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

1.1 Економічний зміст розрахунків з постачальниками та підрядниками

1.2 Розрахунки з постачальниками та підрядниками як об'єкт обліку та аналізу

РОЗДІЛ 2 СТАН ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

2.2 Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками

2.3 Аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками

РОЗДІЛ 3 ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

3.1 Напрями удосконалення обліку та аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

3.2 Використання інформаційних технологій для автоматизації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Постачання сировини та матеріалів для виробництва готової продукції чи надання послуг є однією з головних задач для суб'єктів підприємницької діяльності. Питаннями планування потреби і надходження необхідних виробничих запасів займаються центри відповідальності з постачання або відділи постачання. Процес постачання складається з певних етапів. Головними з яких є такі: планування поставок, укладання договорів на поставку, розрахунки за отримані виробничі запаси, отримання виробничих запасів відповідно до договорів поставок, контроль по ставок і розрахунків. Бухгалтерський облік розпочинається з етапу оплати рахунку-фактури, відповідно й виникає об'єкт бухгалтерського обліку — розрахунки з постачальниками та підрядниками.

Завдання бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками — забезпечити накопичення, обробку, узагальнення інформації для відображення в бухгалтерському обліку та надання корисної, достовірної інформації про стан розрахунків управлінському персоналу.

Для виконання завдань бухгалтерського обліку використовуються такі елементи як: первинні документи, рахунки обліку, реєстри обліку, інші бухгалтерські документи. Сучасні вимоги до організації бухгалтерського обліку, розвиток інноваційних технологій потребують наукових досліджень для раціоналізації бухгалтерського обліку, оптимізації документального забезпечення, аналізу існуючих форм документального забезпечення, способів їх обробки, забезпечення управлінського персоналу корисною, правдивою, оперативною, звітною інформацією. Саме з цієї точки у кваліфікаційній роботі розглядатимуться стан, проблемні питання та напрями вдосконалення бухгалтерського обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Бухгалтерський облік кредиторської заборгованості та аналіз розрахунків за зобов'язаннями, у тому

числі розрахунків з постачальниками та підрядниками мають проблемні питання, тому науковцями проводяться дослідження для їх вирішення. Питання дослідження їх обліку та аналізу розглядають такі вчені: С.Ф. Голов, Ф.Ф. Бутинець, О.В. Лишиленко, Г.В. Нашкерська, А.П. Макаренко, В.С. Лень, Н.М. Ткаченко, К.А. Пилипенко, Р.Л. Хом'як, Н.Г. Здирко., Правдюк, Т.О. Мулик, О.А. Подолянчук, Я.П. Іщенко, О.Ф. Томчук та інші. У публікаціях обговорюються питання законодавчо-нормативного забезпечення організації бухгалтерського обліку, методологічного забезпечення. Але проблемні питання мають місце та потребують доопрацювання, дослідження та уточнення.

Мета і завдання дослідження. Метою дослідження є розробка і обґрунтування теоретичних і практичних положень щодо обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками а також напрями удосконалення організації їх обліку та аналізу.

Для досягнення визначеної мети, в роботі окреслено наступні завдання:

- розкрити економічний зміст розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- дослідити розрахунки з постачальниками та підрядниками як об'єкт обліку та аналізу;
- провести організаційно-економічна характеристика ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»;
- дослідити облік розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- здійснити аналітичну оцінку розрахунків з постачальниками та підрядниками;
- висвітлити напрями удосконалення обліку та аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»;
- дослідити використання інформаційних технологій для автоматизації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками.

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єктом дослідження є діяльність підприємств в частині операцій, пов'язаних з обліком та аналізом розрахунків

з постачальниками та підрядниками. Для проведення даного дослідження було визначено підприємство ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», м. Вінниця, Вінницької області.

Предметом дослідження є методологічні, організаційні та практичні питання бухгалтерського обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Методи дослідження. При дослідженні питань, що розглядались в дипломній роботі, використовувались методи фундаментальної, загальнонаукової методології пізнання досліджуваних явищ та процесів. Зокрема, досліджувались теоретико-методичні засади обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. При оцінці організації обліку та аналізу на підприємстві використовувались методи: спостереження, табличний, аналіз, синтез, порівняння, методи абстрагування тощо.

Інформаційними джерелами дослідження слугували матеріали досліджуваного підприємства: дані первинного, аналітичного та синтетичного обліку, звітність підприємства та установчі документи.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дипломна робота складається із вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

1.1. Економічний зміст розрахунків з постачальниками та підрядниками

У фінансовому стані кожного суб'єкта господарювання відображаються його взаємовідносини з іншими учасниками ринку та стан розрахунків між ними. Розмір кредиторської заборгованості підприємства визначає його фінансову стійкість, незалежність та здатність до виконання фінансових зобов'язань. Тому важливим напрямком покращення управління підприємством є систематичний контроль за станом розрахунків з постачальниками, який формується в системі бухгалтерського обліку, та забезпечення доступу зацікавлених сторін до цієї інформації з метою ухвалення обґрунтованих управлінських рішень [21].

Сучасна реальність свідчить про те, що ступінь виконання розрахунково- платіжної дисципліни має прямий вплив на фінансове положення суб'єктів господарювання. Це пояснюється тим, що в разі відволікання значних сум у кредиторську заборгованість, підприємство може опинитися у неплатоспроможному стані, тобто не зможе вчасно погасити свої зобов'язання. Неплатоспроможність суб'єкта господарювання виявляється у порушенні фінансових потоків, які забезпечують виробництво.

Фінансовий стан підприємства розглядається як результат взаємодії всіх складових системи фінансових відносин у межах підприємства та визначається сукупністю виробничо-господарських чинників. Вплив кожного з цих чинників може послужити основою для висновків про можливості фінансового оздоровлення підприємства.

Під час укладання договорів з постачальниками та підрядниками можливі варіанти оплати, включаючи повну або часткову передоплату за продукцію виконані роботи. Однак частіше постачання сировини або послуг

здійснюється за системою після оплати, в результаті чого виникають зобов'язання підприємства перед постачальниками та підрядниками.

Таким чином, підприємство утворює складну систему взаєморозрахунків: як продавець продукції (послуг) для населення та інших підприємств з одного боку, і як споживач продукції та послуг інших підприємств з іншого боку. Це призводить до появи двох загальних напрямів розрахунків, які складають суть поняття "взаєморозрахунки": розрахунки з покупцями та замовниками і розрахунки з постачальниками та підрядниками. Варто зауважити, що крім реалізації/споживання товарів та послуг, підприємство вступає у економічні відносини з державою, персоналом та власниками (рис. 1.1).

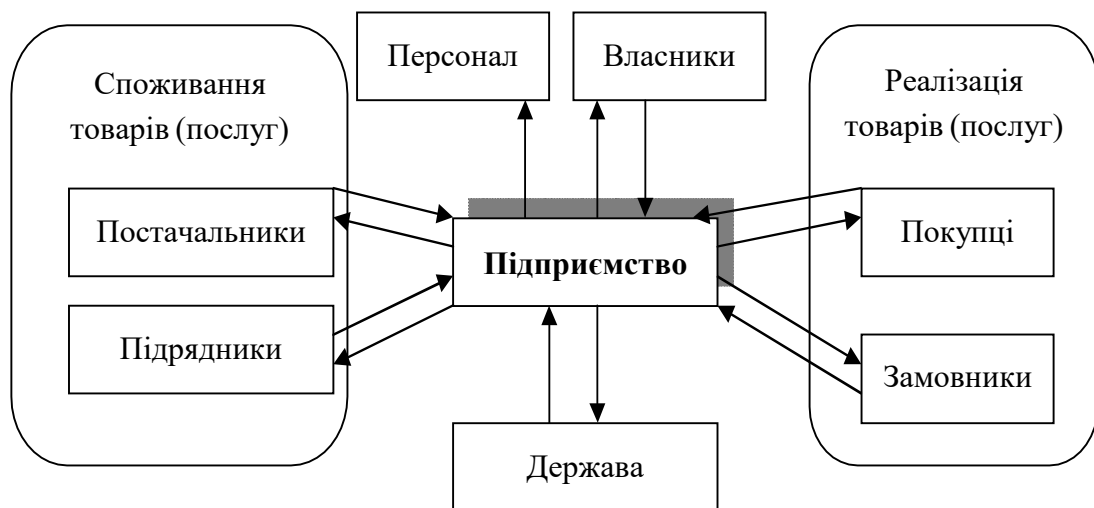

Рис. 1.1 Система відносин взаємодії підприємства з іншими суб'єктами господарської діяльності

Джерело: узагальнено автором за [34]

Постачальники - це юридичні або фізичні особи, які здійснюють постачання товарно-матеріальних цінностей (сировини, палива, матеріалів, запасних частин, МШП), надають послуги або виконують роботи [18].

Підрядники – це спеціалізовані підприємства або фізичні особи, які виконують будівельно-монтажні роботи при спорудженні об'єктів на підставі договорів підряду на капітальне будівництво [18].

Розрахунки з постачальниками та підрядниками впливають на формування грошових надходжень, тому займають важливе місце в системі розрахункових операцій підприємства. Фундаментом розрахунків з постачальниками є кредитні відносини, тому кредиторську заборгованість відносять до зобов'язань суб'єкта підприємництва. В свою чергу зобов'язання це складова Балансу (виділено окремий пункт) і є джерелами формування фінансових ресурсів для безперервної операційної, інвестиційної та фінансової діяльності підприємства [17].

Вони посідають одне із значимих місць в багатогранній системі розрахункових операцій підприємства, через те, що вони грають велику роль при впливі на формування головної частини його грошових надходжень, так як в Україні вже не перший рік прослідковується економічна криза, одним з важелів якої є несплата платежів.

Саме ця криза прослідковується в тому, що боржники не здійснюють своєчасно оплату іншому підприємству за товари, роботи, послуги. Наявність постійності простроченої кредитної заборгованості призводить до активного зменшення багатьох важливих економічних показників, серед них є: платоспроможність, ліквідність, погіршення іміджу підприємства [17].

За розумного, правильного і ефективного управління кредиторською заборгованістю, з'являється непогана можливість усунути економічно неприйнятні наслідки її наявності. Це може бути можливим лише за такої умови, коли на підприємстві буде правильно організовано систему обліку та аналізу кредиторської заборгованості.

З цього випливає, що для правильного управління, обліку і аналізу розрахунків з постачальниками, ми маємо розібратись з економічною сутністю розрахунків, заглибитись в роботи сучасних науковців, які детально і зрозуміло пояснюють всю значимість і переваги систематичного обліку розрахунків. Для початку розглянемо питання сутності, значення та форм розрахунків з постачальниками більш детально з наукової сторони [9].

Сутність поняття «зобов'язання», «розрахунки», «кредиторська

заборгованість» класифікація, оцінки та відображення їх на рахунках бухгалтерського обліку присвячено велика кількість наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Вченими висвітлюються проблеми розуміння сутності кредиторської заборгованості та ототожнення її з поняттям «зобов'язання», регулювання нормативним законодавством, що регулюють облік зобов'язань, наголошується відсутність в законодавстві єдиного критерію, для класифікації та оцінки зобов'язань, що є основою для майбутнього правильного відображення при веденні обліку, піднімаються також проблеми щодо обліку умовних зобов'язань та відображення в обліку ризиків зобов'язань, відсутності облікової номенклатури первинного та поточного обліку зобов'язань, журналів аналітичного обліку.

Якщо оцінювати ситуацію в цілому, то приходимо до висновку, що ефективний облік, аналіз, контроль і управління розрахунків з постачальниками передбачає оптимізацію розміру і структури кредиторської заборгованості, що є неможливим без чіткого усвідомлення бухгалтерами і менеджерами сутності дефініцій, які зустрічаються при облікових операціях розрахунків із постачальниками [9].

Такі поняття як «розрахунки» та «заборгованість» тісно пов'язані з поняттям «зобов'язання», ми може це стверджувати за рахунок того, що розрахунки виникають за зобов'язаннями або зобов'язання витікають із розрахунків, тобто сама заборгованість – це зобов'язання або навпаки. Отже, потрібно визначити кожне поняття окремо і взаємозв'язки між ними. В таблиці 1.1. наведено трактування науковцями суті та змістового наповнення поняття «зобов'язання», «розрахунки», «кредиторська заборгованість».

Більшість науковців по-різному визначають поняття самої кредиторської заборгованості, тому буде доцільно познайомитись із різними тлумаченнями і зрозуміти що саме хотів донести кожен автор. Так, після дослідження наукових праць, ми можемо побачити, що науковці визначають кредиторську заборгованість як грошові кошти, що тимчасово підпорядковані підприємству та підлягають поверненню юридичній або фізичній особі, у яких

вони позичені або невикладені [4].

Таблиця 1.1

**Трактуння суті та змістового наповнення поняття «зобов'язання»,
«розрахунки», «кредиторська заборгованість»**

Термін 1	Визначення 2	Джерело 3
<i>Кредиторська заборгованість</i>	форма розрахунку за товари та послуги, придбані під час регулярно повторюваних операцій підприємства та використовувані для переробки (як сировина) або для подальшого перепродажу [7]	Ф.Ф. Бутинець
<i>Кредиторська заборгованість</i>	суми, які нараховуються постачальникам за купівлю у них товарів або послуг в кредит [13]	С.Ф. Голов
<i>Кредиторська заборгованість</i>	заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях і щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк [20]	А.Г. Загородній
<i>Кредиторська заборгованість</i>	заборгованість підприємства перед іншими суб'єктами підприємницької діяльності (постачальниками, підрядниками, покупцями) за поставлені від них засоби і предмети праці, виконані роботи або отриману передоплату [33]	О.В. Лишиленко
<i>Кредиторська заборгованість</i>	тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі [71]	Н.М. Ткаченко
<i>Кредиторська заборгованість</i>	результат правовідносин суб'єкта господарювання, який є наслідком вчинення певної дії одного суб'єкта до іншого суб'єкта господарювання, фізичної особи, держави, позабюджетного фонду щодо передачі ТМЦ, грошових коштів чи інших активів, надання послуг, виконання робіт, або дії законодавчо-нормативних документів (виникнення заборгованості з податків чи інших обов'язкових платежів перед бюджетом та позабюджетними цільовими фондами) та надає кредитору право вимоги [78]	О.Б. Чорненька
<i>Кредиторська заборгованість</i>	позичені підприємством в інших юридичних і фізичних осіб грошові кошти, оцінені в гривнях, щодо яких у підприємства існують зобов'язання погашення у певний строк [10]	С.В. Герчанівська
<i>Кредиторська заборгованість</i>	правові відносини між сторонами, які мають документальне підтвердження щодо тимчасового залучення підприємством у власне користування грошових коштів, які не належать підприємству, або це різновид комерційного кредиту, форма розрахунку за товари і послуги, які придбаються [25]	І.О. Коблянська
<i>Кредиторська заборгованість</i>	різновид комерційного кредиту, який виступає важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства [72]	О.Ф. Томчук
<i>Зобов'язання</i>	борги (заборгованість) підприємства, які виникають внаслідок придбання товарів і послуг у кредит, або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування [28]	Я.Д. Крупка
<i>Зобов'язання</i>	позиковий капітал, який необхідно повернути кредиторам у встановлені терміни, як правило, з відсотками, які обумовлені договорами за його використання [27]	К.Т. Коновалова
<i>Зобов'язання</i>	правовідносини між сторонами, які мають документальне підтвердження та за яких одна сторона зобов'язується вчинити певну дію або утриматися від такої на користь іншого суб'єкта, а інший суб'єкт має право вимагати від боржника виконання його обов'язку. [30]	Н.М. Курганська

Продовження табл. 1.1

1	2	3
<i>Зобов'язання</i>	заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [62; 63]	ЗУ «Про бух. облік та фін. звітність в Україні», НП(С)БО 11
<i>Зобов'язання</i>	правовідношення, в якому одна сторона (боржник) зобов'язана вчинити на користь другої сторони (кредитора) певну дію (передати майно, виконати роботу, надати послугу, сплатити гроші тощо) або утриматися від певної дії, а кредитор має право вимагати від боржника виконання його обов'язку[76]	Цивільний кодекс України
<i>Розрахунки</i>	1) сплата грошей за зобов'язанням; 2) документ, складений на основі розрахунку[80]	В.Г. Швець
<i>Розрахунки</i>	це грошові взаємовідносини, що виникають між організаціями по товарних і нетоварних операціях [81]	М. Т. Шендригоренко
<i>Розрахунки</i>	зобов'язання покупця оплатити у встановлений термін вартість матеріальних цінностей, послуг і іншої заборгованості, після виконання постачальником своїх договірних зобов'язань чи право постачальника вимагати платіж від покупця за відвантажену йому продукцію чи зроблені послуги [9]	О.М. Гайдаржийська
<i>Розрахунки</i>	це система взаємовідносин між підприємствами і громадянами, заснована на грошовому погашенні вартості товарно-матеріальних цінностей, робіт, послуг [17]	О.В. Дмитренко

Джерело: побудовано на основі літературних джерел

На думку Ф.Ф. Бутинця та Л.Л. Горецької кредиторська заборгованість – це форма розрахунку за товари та послуги, придбані під час регулярно повторюваних операцій підприємства та використовувані для переробки (як сировина) або для подальшого перепродажу [7].

С.Ф. Голов та В.М. Костюченко зазначають, що це суми, які нараховуються постачальникам за купівлю у них товарів або послуг в кредит [13].

Г.О. Партин та А.Г. Загородній наголошують, що кредиторська заборгованість – це заборгованість підприємства іншим юридичним і фізичним особам, що виникла в результаті здійснених раніше дій (подій), оцінена в гривнях, щодо якої в підприємства існують зобов'язання її погашення в певний строк [20].

О. В. Лишиленко визначає кредиторську заборгованість як заборгованість підприємства перед іншими суб'єктами підприємницької діяльності (постачальниками, підрядниками, покупцями) за поставлені від них засоби і предмети праці, виконані роботи або отриману передоплату [33]. Н.М. Ткаченко стверджує, що це тимчасово залучені суб'єктом у власне користування грошові кошти, які підлягають поверненню юридичній або фізичній особі [71].

В.І. Матюха та Г.В. Мисака зазначають що зобов'язання – це борги (заборгованість) підприємства, які виникають внаслідок придбання товарів і послуг у кредит, або кредити, які підприємство отримує для свого фінансування [36]. Схоже визначення надають О.В. Тарасова та Н.О.ю Курдасова, які під зобов'язаннями розуміють позиковий капітал, що необхідно повернути кредиторам у встановлені терміни, як правило, з відсотками, обумовленими договорами за його використання [70].

Т.П. Мац та О.М Малига досліджуючи різні підходи до трактування даних понять, дійшли висновку, що зобов'язання – це правовідносини між сторонами, що мають документальне підтвердження та за яких одна сторона зобов'язується вчинити певну дію або утриматися від такої на користь іншого суб'єкта, а інший суб'єкт має право вимагати від боржника виконання його обов'язку [38].

О.Б. Чорненька пропонує кредиторську заборгованість визначати як результат правовідносин суб'єкта господарювання, який є наслідком вчинення певної дії одного суб'єкта до іншого суб'єкта господарювання, фізичної особи, держави, позабюджетного фонду щодо передачі товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів чи інших активів, надання послуг, виконання робіт, або дії законодавчо-нормативних документів (виникнення заборгованості з податків чи інших обов'язкових платежів перед бюджетом та позабюджетними цільовими фондами) та надає кредитору право вимоги [78].

С.В Шубіна та В.Л. Пребійніс вважають що кредиторська заборгованість – це позичені підприємством в інших юридичних і фізичних осіб грошові

кошти, оцінені в гривнях, щодо яких у підприємства існують зобов'язання погашення у певний строк [82].

В.І. МатюхаО, Г.В. Мисака надали таке визначення кредиторської заборгованості: це правові відносини між сторонами, які мають документальне підтвердження щодо тимчасового залучення підприємством у власне користування грошових коштів, які не належать підприємству, або це різновид комерційного кредиту, форма розрахунку за товари і послуги, які придбаються [36].

Із тим, що кредиторська заборгованість є різновидом комерційного кредиту, погоджується і О.Ф. Томчук, додаючи, що така заборгованість виступає важливим фактором стабілізації фінансового стану підприємства [72].

Дослідивши роботи професора Венгерука Н.П. можна побачити наступне тлумачення розрахунків; «розрахунки виступають важливим інструментом регулювання економічних відносин між суб'єктами господарської діяльності, а також невід'ємним і необхідним елементом процесу розширеного відтворення, формування, розподілу (перерозподілу) суспільного продукту»

Голов С.Ф. засвідчує «про поєднання юридичного та економічного змісту поняття «розрахунки». Вузьке розуміння поняття «розрахунки» зумовлене видимою частиною – здійснення платежу відповідно до попередньо нарахованих зобов'язань, що залишає поза увагою причини та умови здійснення платежу» [13].

Також дуже доречно підмітив в своїй роботі Коновалова К.Т., звернувши увагу на те, що: «трактування поняття розрахунки залежить від галузі права, зокрема з точки зору цивільного права, основою розрахунків виступає договір та волевиявлення сторін у цих відносинах, натомість фінансово-правовий аспект розрахунків полягає у широкому організаційно-правовому підході зі сторони позицій держави, а також уповноваженого на регулювання цих відносин Національного банку України.

Тобто договір виступає важливою, але все-таки лише однією зі складових частин, елементом економічних, господарських відносин обміну і грошового обігу, формою реалізації якого у господарських відносинах є розрахунки» [27].

Гречанівська С.В. підкреслює, що «коло розрахунків за межами договору досить широке, адже грошове зобов'язання може виникнути не лише на підставі цивільного правочину чи з інших підстав, передбачених цивільним законодавством, , але й на підставах, що викликані трудовими відносинами та адміністративним підпорядкуванням, зокрема, податковими, митними, фінансовими відносинами тощо» [10].

Ознайомившись з роботою наступного автора, було помічено, що схожу позицію відстоює Шарапа О., що розглядає «грошові розрахунки, як частину грошового обороту та виділяє групу відносин, у яких рух грошей як у готівковій, так і у безготівковій формі не пов'язаний з платіжним обов'язком (тобто розрахунками), а саме: виготовлення, випуск в обіг, зберігання, перевезення, вилучення та інкасацію готівки, касові операції, заміна пошкоджених банкнот і монет, поштові перекази, безоплатне перерахування грошових коштів тощо» [79].

Для забезпечення надання єдиної загальної класифікації зобов'язань як у науковій бухгалтерській літературі, так і у нормативно-правовій, пропонуємо такий їх поділ за відповідними критеріями (таблиця 1.2):

Отже, процес постачання є невід'ємною складовою ланки обігу засобів. Покупець придбає у продавця (постачальника) сировину і матеріали, паливо і мастильні матеріали, мінеральні добрива, запасні частини та інші матеріальні цінності, необхідні для здійснення господарської діяльності.

Також, від постачальників можуть надходити верстати, трактори, автомобілі, комп'ютери та інші об'єкти розрахунків з постачальниками. Підрядні організації виконують будівельні роботи для замовників, а також роботи і послуги виробничого характеру, такі як ремонтні роботи, технічне обслуговування та інше.

Класифікація поточних зобов'язань

<i>Критерій класифікації</i>	
<i>1</i>	<i>2</i>
1) Умова виникнення	Вид зобов'язання
2) Співвідношення прав і обов'язків суб'єктів	- Односторонні - Взаємні
3) Визначеність предмета виконання зобов'язання	- Однооб'єктні - Альтернативні
4) Характер взаємозв'язку	- Головні - Додаткові
5) Складність погашення	- Прості - Складні
6) Час виникнення	- Теперішні - Майбутні
7) Спосіб погашення	- Монетарні - Немонетарні
8) Можливість оцінки	- Фактичні - Оціночні - Умовні
9) Строк погашення	- Обмежені у часі - Безстрокові
10) Вартість	- Відсоткові - Безвідсоткові
11) Об'єкт зобов'язання	Зобов'язання: - перед банками; - за векселями; - з постачальниками і підрядниками; - за податками; - з страхування; - перед працівниками; - з учасниками; - інші.
12) Форма залучення	- Грошові - Товарні
13) Вид діяльності	- Операційні - Фінансові - Зобов'язання, які виникли внаслідок іншого виду діяльності

Джерело: [9-11]

Фактори, що впливають на вибір постачальника, представлені на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Основні фактори впливу на вибір постачальника
Джерело: узагальнено автором за [51]

Види процесу постачання узагальнено в табл. 1.3 [6].

Таким чином, операції з постачання цінностей на підприємство є важливою частиною його господарської діяльності. А це призводить до появи поточних зобов'язань, які вимагають постійного та уважного контролю та постійного вдосконалення в процесі облікового відображення такої заборгованості.

Економічний зміст розрахунків з постачальниками полягає в тому, що вони є невід'ємним елементом економічної діяльності підприємства, спрямованою на отримання необхідних матеріальних ресурсів та послуг.

Забезпечення своєчасних та якісних поставань є ключовим для забезпечення безперебійного виробництва та виготовлення продукції чи надання послуг.

Таблиця 1.3

Види поставання

Види	Характеристика
Поставка	Особливий вид купівлі-продажу: оплачувана передача товарів продавцем (постачальником) покупцеві (замовникові)
Поставка відфактурована	Поставка, що є наслідком реально здійсненої угоди, за якою виписано та подано покупцеві товарний документ (рахунок із переліком, відправленого товару чи наданих послуг із зазначенням їх вартості, дати виписування, назви й адреси продавця і покупця, іншими даними)
Поставка негайна	Умова угоди купівлі-продажу, за якою куплений товар передають покупцеві безпосередньо після укладання угоди
Поставка невідфактурована	Надходження матеріальних цінностей на підприємство (до організації, установи) без рахунків постачальників, їх оприбутковують за актами приймання. Після надходження документів постачальників записи сторнують і показують фактичну вартість поставки
Постачання складське	Форма матеріально-технічного постачання, за якої надходження продукції від підприємства-виробника до підприємства-споживача здійснюється через бази та склади постачально-збутових організацій. Складське постачання зумовлює для підприємства-споживача додаткові витрати, пов'язані з переробкою та зберіганням товарів на складах
Постачання транзитне	Форма матеріально-технічного постачання, за якої підприємство-виробник здійснює поставки безпосередньо підприємству-споживачеві, не використовуючи баз та складів постачально-збутових організацій. На відміну від складського постачання, транзитне постачання забезпечує скорочення часу перебування засобів виробництва у сфері обігу, зниження витрат на завантажувально-розвантажувальні роботи й на зберігання товарів на складах

Джерело: узагальнено автором за [6]

Також, розрахунки з постачальниками впливають на фінансовий стан підприємства, платоспроможність та загальну ділову репутацію. Відправною точкою є прагнення підприємства до оптимізації витрат та підвищення ефективності виробничих процесів, оскільки правильно організовані розрахунки з постачальниками можуть суттєво покращити фінансовий результат діяльності підприємства.

1.2. Розрахунки з постачальниками та підрядниками як об'єкт обліку та аналізу

Важливим в організації обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками є достовірна інформація про розмір заборгованості, тому слід безперервно забезпечувати контроль за правильністю відбиття господарських операцій в бухгалтерському обліку.

Відповідно до чинного законодавства передбачено, що матеріально-технічне постачання та реалізація продукції виробничо-технічного призначення товарів народного споживання як до власного виробництва, так і для закупівлі в інших осіб здійснюються шляхом укладання договорів купівлі-продажу [2].

Договір - це документ, що засвідчує угоду між двома чи більше сторонами з метою встановлення, зміни чи припинення прав та обов'язків громадян. Договір купівлі-продажу - документ для встановлення умов та розрахунків, визначених обома сторонами.

Юридичне зобов'язання утворене протягом укладання договору з постачальниками та підрядниками не відбивається в балансі та на рахунках бухгалтерського обліку. Процес відбиття в обліку розпочинається, коли укладачі договору будуть виконувати взяті на себе обов'язки та будуть дотримані умови НП(С)БО 11 «Зобов'язання»: внаслідок погашення зобов'язання існуватиме ймовірність зменшення економічних вигід у майбутньому; оцінка зобов'язання є достовірно визначена [47].

Є два трактування сутності поняття договору - поставки відповідно до Кодексів України (рис.1.3).

До договору поставки застосовуються загальні положення про купівлю-продаж, якщо інше не встановлено договором, законом або не впливає з характеру відносин сторін.

Сторонами договору поставки можуть бути суб'єкти господарювання (ч. 3 ст. 265 ГК України). Сторонами договору є постачальник (продавець) та покупець [15].

Як і у кожного господарського договору, істотними умовами договору поставки, відповідно до ст. 180 ГК України, є предмет, ціна та строк дії договору [15].

Рис. 1.3. Сутність поняття «договір поставки»

Джерело: побудовано автором на основі [15, 76].

Предмет, кількість і асортимент поставки визначені ст. 266 ГК України, відповідно до якої предметом поставки є визначені родовими ознаками продукція, вироби з найменуванням, зазначеним у документації до зразків (еталонів), прейскурантах чи товарознавчих довідниках. Предметом поставки можуть бути також продукція, вироби, визначені індивідуальними ознаками. Загальна кількість товарів, що підлягають поставці, їх часткове співвідношення (асортимент, сортамент, номенклатура) за сортами, групами, підгрупами, видами, марками, типами, розмірами визначаються специфікацією за згодою сторін, якщо інше не передбачено законом [15].

Стаття 267 ГК України регулює строки і порядок поставки. Так, договір поставки може бути укладений на один рік, на строк більше одного року (довгостроковий договір) або на інший строк, визначений угодою сторін. Якщо в договорі строк його дії не визначений, він вважається укладеним на

один рік [15].

Строки поставки встановлюються сторонами в договорі з урахуванням необхідності ритмічного та безперебійного постачання товарів споживачам, якщо інше не передбачено законодавством.

Якщо в довгостроковому договорі кількість поставки визначено лише на рік або менший строк, у договорі повинен бути передбачений порядок погодження сторонами строків поставки на наступні періоди до закінчення строку дії договору. Якщо такий порядок не передбачений, договір вважається укладеним на один рік.

У разі якщо сторонами передбачено поставку товарів окремими партіями, строком (періодом) поставки продукції виробничо-технічного призначення є, як правило, квартал, а виробів народного споживання, як правило, - місяць. Сторони можуть погодити в договорі також графік поставки (місяць, декада, доба тощо) [15].

У договорі поставки за згодою сторін може бути передбачений порядок відвантаження товарів будь-яким видом транспорту, а також вибірка товарів покупцем.

Договором може бути передбачено відвантаження товарів вантажовідправником (виготовлювачем), що не є постачальником, та одержання товарів вантажоодержувачем, що не є покупцем, а також оплата товарів платником, що не є покупцем [15].

Договором може бути передбачений порядок поставки недоодержаної покупцем у встановлений строк кількості товарів.

Окрім істотних умов, у договорі поставки передбачаються умови про якість товару, що поставляється, гарантії якості та комплектність товару.

Відповідно до ст. 268 ГК України, якість товарів, що поставляються, повинна відповідати стандартам, технічним умовам (у разі наявності), іншій технічній документації, яка встановлює вимоги до їх якості, або зразкам (еталонам), якщо сторони не визначають у договорі більш високі вимоги до якості товарів [15].

У разі відсутності в договорі умов щодо якості товарів остання визначається відповідно до мети договору або до звичайного рівня якості для предмета договору чи загальних критеріїв якості.

Постачальник повинен засвідчити якість товарів, що поставляються, належним товаросупровідним документом, який надсилається разом з товаром, якщо інше не передбачено в договорі.

У разі поставки товарів більш низької якості, ніж вимагається стандартом, технічними умовами (у разі наявності) чи зразком (еталоном), покупець має право відмовитися від прийняття і оплати товарів, а якщо товари уже оплачені покупцем, - вимагати повернення сплаченої суми.

У разі якщо недоліки поставлених товарів можуть бути усунені без повернення їх постачальнику, покупець має право вимагати від постачальника усунення недоліків у місцезнаходженні товарів або усунути їх своїми засобами за рахунок постачальника [15].

Якщо поставлені товари відповідають стандартам або технічним умовам (у разі наявності), але виявляться більш низького сорту, ніж було зумовлено, покупець має право прийняти товари з оплатою за ціною, встановленою для товарів відповідного сорту, або відмовитися від прийняття і оплати поставлених товарів.

У разі якщо покупець (одержувач) відмовився від прийняття товарів, які не відповідають за якістю стандартам, технічним умовам (у разі наявності), зразкам (еталонам) або умовам договору, постачальник (виробник) зобов'язаний розпорядитися товарами у десятиденний строк, а щодо товарів, які швидко псуються, - протягом 24 годин з моменту одержання повідомлення покупця (одержувача) про відмову від товарів. Якщо постачальник (виробник) у зазначений строк не розпорядиться товарами, покупець (одержувач) має право реалізувати їх на місці або повернути виробникові. Товари, що швидко псуються, підлягають в усіх випадках реалізації на місці.

Стаття 269 ГК України регулює питання гарантії якості товарів та претензії у зв'язку з недоліками поставлених товарів, а саме [15].

Строки і порядок встановлення покупцем недоліків поставлених йому товарів, які не могли бути виявлені при звичайному їх прийманні, і пред'явлення постачальникові претензій у зв'язку з недоліками поставлених товарів визначаються законодавством відповідно до цього Кодексу.

Стандартами, технічними умовами (у разі наявності) або договором щодо товарів, призначених для тривалого користування чи зберігання, можуть передбачатися більш тривалі строки для встановлення покупцем у належному порядку зазначених недоліків (гарантійні строки). Сторони можуть погодити в договорі гарантійні строки більш тривалі порівняно з передбаченими стандартами або технічними умовами (у разі наявності).

Гарантійний строк експлуатації обчислюється від дня введення виробу в експлуатацію, але не пізніше одного року з дня одержання виробу покупцем (споживачем), а щодо виробів народного споживання, які реалізуються через роздрібну торгівлю, - з дня роздрібного продажу речі, якщо інше не передбачено стандартами, технічними умовами (у разі наявності) або договором.

Гарантійний строк придатності та зберігання товарів обчислюється від дня виготовлення товару.

Постачальник (виробник) гарантує якість товарів у цілому. Гарантійний строк на комплектуючі вироби і складові частини вважається рівним гарантійному строку на основний виріб, якщо інше не передбачено договором або стандартами, технічними умовами (у разі наявності) на основний виріб.

Постачальник (виробник) зобов'язаний за свій рахунок усунути дефекти виробу, виявлені протягом гарантійного строку, або замінити товари, якщо не доведе, що дефекти виникли внаслідок порушення покупцем (споживачем) правил експлуатації або зберігання виробу. У разі усунення дефектів у виробі, на який встановлено гарантійний строк експлуатації, цей строк продовжується на час, протягом якого він не використовувався через дефект, а при заміні виробу гарантійний строк обчислюється заново від дня заміни [15].

У разі поставки товарів неналежної якості покупець (одержувач) має

право стягнути з виготовлювача (постачальника) штраф у розмірі, передбаченому статтею 231 цього Кодексу, якщо інший розмір не передбачено законом або договором [15].

Позови, що впливають з поставки товарів неналежної якості, можуть бути пред'явлені протягом шести місяців з дня встановлення покупцем у належному порядку недоліків поставлених йому товарів.

При розрахунках з постачальниками та підрядниками кредиторська заборгованість виникає частіше ніж дебіторська. Вона відображається в обліку як зобов'язання підприємства. Законодавче визначення поняття «Зобов'язання» наведене в національному стандарті, відповідно: «Зобов'язання - це заборгованість підприємства, що виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють в собі економічні вигоди» [33].

Згідно із зазначеним положенням для відображення кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками в бухгалтерському обліку та балансі підприємства її слід розділити на дві групи відповідно до класифікації зобов'язань (рис.1.4).

Як об'єкт обліку, зобов'язання є одним із основних факторів, що впливають на ліквідність, кредитоспроможність та стійкість компанії. Рациональна організація обліку пасивів сприяє зміцненню договірної та розрахункової дисципліни, прискоренню оборотності оборотних коштів і, таким чином, покращенню фінансового стану підприємства, а правильно розроблена стратегія управління пасивами сприяє формуванню репутації надійної та відповідальної компанії.

Вартісне вимірювання зобов'язань здійснюється з дотриманням принципів єдиного грошового вимірника, історичної (фактичної) собівартості та обачності, що дає змогу достовірніше оцінити зобов'язання як об'єкт бухгалтерського обліку для цілей їх наступного відображення на рахунках та у звітності.

Рис. 1.4. Класифікація зобов'язань підприємства відповідно до вимог національних стандартів бухгалтерського обліку

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Господарські операції, пов'язані з виникненням, трансформацією і припиненням зобов'язань, реєструються на рахунках, виходячи з принципу повного висвітлення, відповідності нарахування доходів і витрат, а також з принципу превалювання сутності над формою, що дає змогу адекватно використовувати рахунки синтетичного та аналітичного обліку. Відображення зобов'язань підприємства, а також результатів операцій, пов'язаних з їх виникненням, трансформацією і припиненням, у звітності підприємства вимагає дотримання принципів періодичності, обачності та повного висвітлення, що забезпечує підвищення якості облікової інформації щодо зобов'язань підприємства, її повноту та порівнянність [10].

Також визнання зобов'язання у бухгалтерському обліку можливо через його достовірну оцінку. Сума зобов'язання вказується у відповідних документах і визначається однозначно. Проте існують випадки, коли сума

здійсненого платежу залежить від подальших операцій. Тоді, зобов'язання такими визнаються у таких випадках, якщо його достовірно можна оцінити. Для визначення балансової вартості зобов'язань використовуються різні види оцінок (рис. 1.5).

Рис. 1.5. Види оцінок зобов'язань для визначення балансової вартості зобов'язань

Джерело: побудовано автором на основі [6]

Історична собівартість - це сума активів, отриманих в обмін на зобов'язання, грошові кошти чи їх еквіваленти, які будуть використані для погашення зобов'язання протягом звичайної діяльності.

Поточна вартість - недисконтовані кошти або їх еквіваленти, необхідні для погашення зобов'язань. В практичній роботі, вартість розрахунку (сума погашення) та поточна собівартість зазвичай збігаються [6].

Для правильної оцінки розрахунків з постачальниками підприємству необхідно:

- по-перше, провести класифікацію такої заборгованості за терміном її погашення;
- по-друге, врахувати виконання умов погашення кредиторської

заборгованості.

Переважно, використовується грошовий вимірник для розрахунків із постачальниками. Сума до оплати визначається сторонами та вказується у договорі. При цьому більшість компаній намагаються робити ці розрахунки за передплатою [7].

Для здійснення розрахунків підприємства зберігають кошти на відповідних рахунках банківських установ. Безготівкові платежі можуть здійснюватися у формі платіжних доручень, платіжних вимог, векселів, чеків, банківських платіжних карток та інших дебетових та кредитних платіжних інструментів, що використовуються у міжнародних банківських операціях.

При безготівкових розрахунках усі платежі здійснюються через банківську установу або шляхом перерахування належної суми з рахунку платника (боржника) на рахунок одержувача (кредитора) або шляхом заліку взаємних боргів та грошових вимог. Борг може бути погашений у тому разі, якщо законні підстави чи за згодою кредитора формально звільняють боржника від прийнятих від зобов'язань [2].

Діяльність будь-якого підприємства складається з трьох безперервних взаємопов'язаних господарських процесів: постачання, виробництво та реалізація, розрахунки з постачальниками відносяться до постачання, тому детальніше розглянемо перший процес.

Постачання (заготівля) - придбання предметів та засобів праці, потрібних для забезпечення потреб виробництва, чи товарів для реалізації та є невід'ємною складовою кругообігу капіталу підприємства і полягає у забезпеченні підприємств необхідними для діяльності засобами (сировиною і матеріалами, паливом і запасними частинами, іншими матеріальними цінностями) відповідно з укладеними договорами і щодо поставки матеріально-технічного забезпечення. Крім вартості самого товару підприємства сплачують ще доставку, страхування, транспортування, розвантаження, тощо.

На цій стадії кругообігу гроші перетворюються на засоби, внаслідок

чого відбувається забезпечення підприємства матеріальними ресурсами. Процес постачання має бути безперервним і рівномірним, оскільки будь-який надлишок чи брак вартості негативно позначиться в кінцевому результаті господарювання.

Носіями обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками є:

- договір;
- рахунки-фактури;
- товарно-транспортні накладні;
- довіреності.

В процесі постачання взаємовідносини між постачальником та покупцем регулюються певними договорами (постачання, енергопостачання, надання послуг, обміну (бартеру), відповідної передачі продукції (товарів) чи надання послуг постачальником покупцю). За тими товарами чи послугами, які покупець оплачує або відвантажує товар та надає послугу (при укладанні бартеру) - здійснює розрахунки.

Підряд - це договір, за яким одна сторона (підрядник) зобов'язується на свій страх та ризик виконати певну роботу за дорученням іншої сторони (замовника) із своїх матеріалів чи матеріалів замовника зафіксовану плату. Оплачується лише виконаний результат, який здано замовнику [2,4].

Важливим документом у розрахункових відносинах із постачальником є рахунок-фактура. Він є підставою для формування платіжних документів (векселів до оплати, акредитивів, розрахункових чеків) щодо перерахунку заборгованості.

Сформовано схему взаємовідносин сторін в процесі постачання (рис.1.6).

Ключовим елементом розрахунків із постачальниками та підрядниками є контрагент. Ви є покупцем або замовником з одного боку та постачальником чи підрядником з іншого.

При цьому вони можуть бути резидентами та нерезидентами, вносячи певні особливості до розрахунків з іноземними постачальниками та

підрядниками.

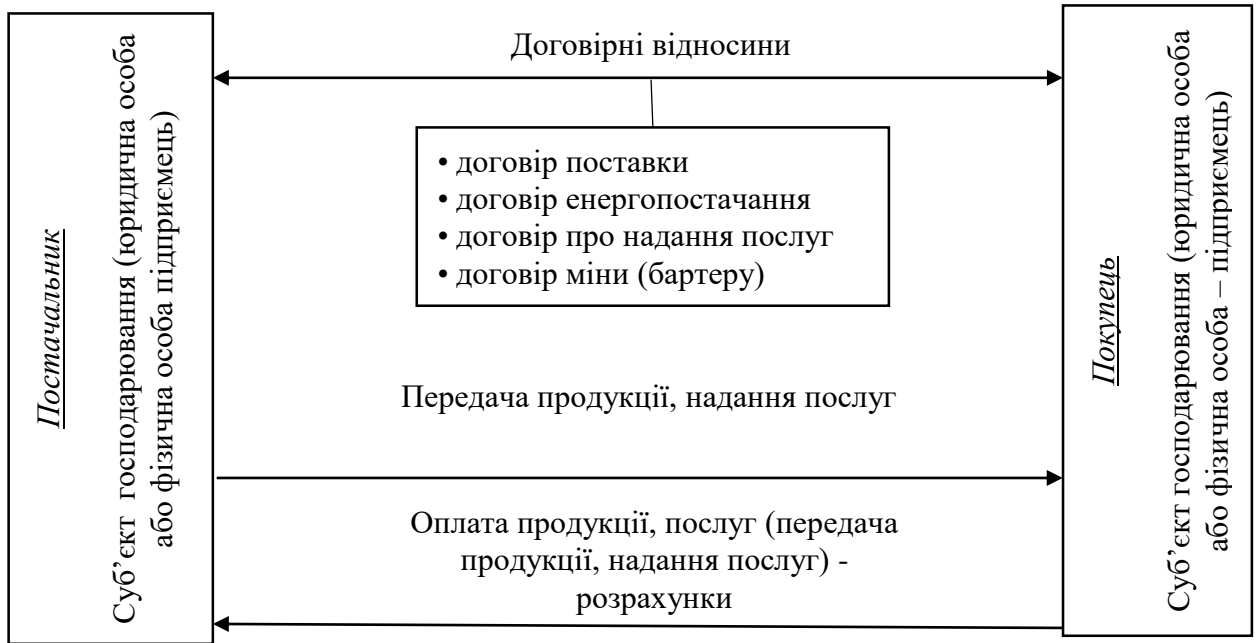

Рис. 1.6. Взаємовідносини між сторонами в процесі постачання

Джерело: [8].

Ці суб'єкти вступають у взаємні відносини з урахуванням договорів, між ними укладеними. У договорі визначається предмет (об'єкт розрахунку), наприклад, товар, робота чи послуга. Порядок виконання розрахунків, саме його форма (готівка, а рахунок в банку, натуральна), час виконання (авансовий чи наступний платіж), валюта (іноземна чи національна), можливі відстрочки платежу, вексель (рис.1.7).

У господарській діяльності підприємств виникають обставини, які впливають на не своєчасне виконання зобов'язань або взагалі припиняють здійснення. Такими обставинами можуть бути тимчасова або стійка фінансова неплатоспроможність, банкрутство, надзвичайні події. Це означає, що під час здійснення операцій із розрахунків із постачальниками та підрядниками у бухгалтерському обліку може виникати як дебіторська заборгованість (у разі здійснення передоплати), так і кредиторська заборгованість (за умови такої оплати або іншого погашення зобов'язань).

Виконання своєчасної перевірки розрахунків із постачальниками та підрядниками, попередження прострочення кредиторської заборгованості мають бути основою в організації обліку. У разі невиконання укладених договорів можуть застосовуватися штрафні санкції, що теж повинно знайти відображення у бухгалтерському обліку.

Рис. 1.7. Складові розрахунків з постачальниками та підрядниками

Джерело: [9]

Виникнення неузгодженості правового та облікового середовища негативно впливає на формування звітної інформації щодо розрахункових операцій підприємства [10].

При аудиті розрахунків з постачальниками та підрядниками аудитор має встановити достовірність кореспонденції рахунків. Це дозволяє не тільки виявити помилки, але й виявити факт навмисного викривлення облікових

даних з метою приховування шахрайства. Правильність розрахунків перевіряється шляхом зіставлення операцій із оплати рахунків з виписками банку чи іншими грошовими документами. Ці дані мають збігатися [10].

У ході перевірки аудитор перевіряє первинні документи: прибуткові від постачальників та видаткові, а також облікові реєстри: як бухгалтерські, так і податкові. Особливої уваги потребують податкові накладні, оскільки неправильний порядок заповнення податкових накладних при відображенні податкового кредиту з ПДВ може призвести до штрафів для компанії.

Після того як ми ознайомились з визначеннями, потрібно розібратись із завданнями обліку, аналізу розрахунків з постачальниками (рис.1.8), адже налагоджена система обліку та організація своєчасного контролю за станом розрахунків на підприємствах забезпечить виконання обліком всіх завдань та своєчасне прийняття управлінських рішень.

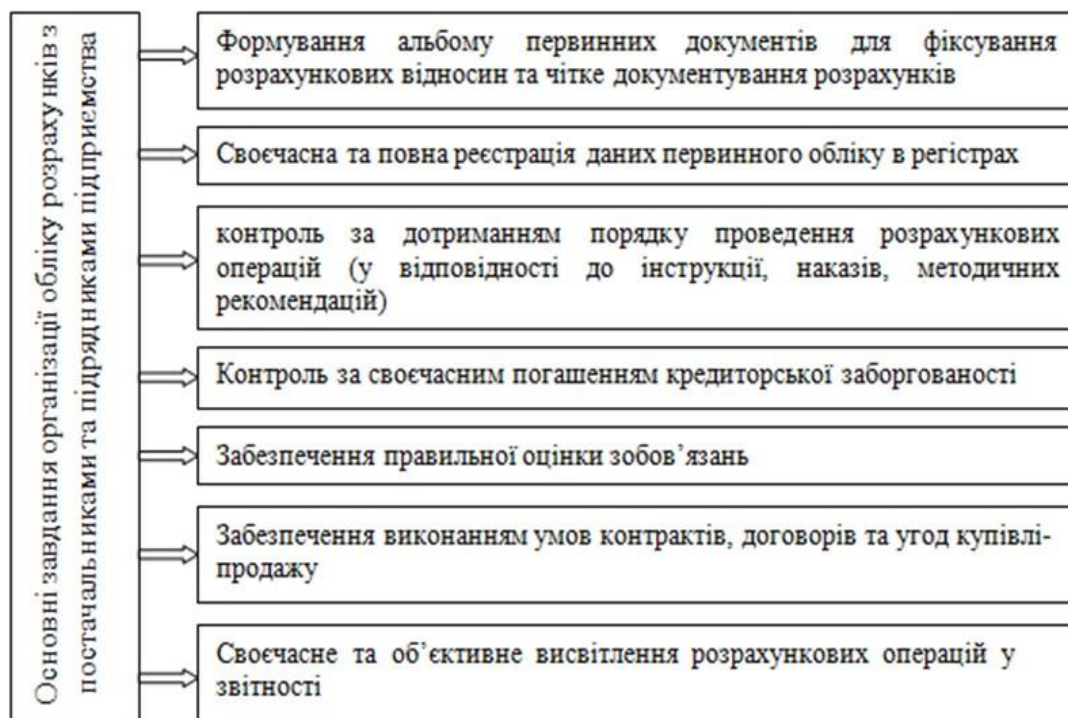

Рис. 1.8 Основні завдання організації обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками підприємства.

Джерело: [10]

При цьому раціональний облік та якісний контроль розрахунків з

постачальниками та підрядниками можливий лише за умови дотримання законодавства, що регламентує проведення розрахунків за певними видами та формами.

Основними завданнями з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками є [71]:

- санкціонованість операцій з придбання товарів, робіт, послуг;
- документальне оформлення господарських операцій;
- належне представлення операцій у системах бухгалтерського обліку з точки зору суми, періоду та класифікації з відповідно до принципів і методів передбачених застосованою обліковою політикою;
- постійне управління сформованими у бухгалтерському обліку зобов'язаннями шляхом звірки розрахунків з кредиторами та дебіторами задля забезпечення достовірності облікової інформації;
- дотримання строків повернення нерезидентами експортованих товарів, отримання оплаченого імпортного товару, отримання імпортних товарів за бартером;
- якісне та своєчасне проведення річної інвентаризації розрахунків із постачальниками;
- дотримання умов поставки, передбачених договором або контрактом купівлі-продажу, у тому числі письмової домовленості сторін щодо поставки товару та зобов'язання сплатити за нього суму.

Виконання вищевказаних завдань забезпечує комплексність обліку розрахунків з постачальниками, сприяє усесторонньому контролю за ними.

Для того, щоб процес розрахунків з постачальниками був максимально ефективним і налагодженим, потрібно налагодити платіжну дисципліну. В договорах чітко зазначені терміни розрахунків яких потрібно притримуватись, адже накопичення простроченої кредитної заборгованості ще нікому не йшло на користь, адже за одним простроченим платежем послідує наступний і потім буде досить проблемно і складно вирватись з цього кола. Також не потрібно забувати, що це принесе лишніх турбот і постачальнику, який з часом взагалі

не захоче співпрацювати з неплатоспроможним покупцем. Потрібно добре подумати, зважити всі за і проти, оцінити ваші можливості і обрати найбільш зручний і ефективний платіжний інструмент і не забувати вести постійний контроль за станом розрахунків. Адже саме це є запорукою ефективної системи розрахунків. Правильно налагоджена система розрахунків на підприємстві має громіздкий вплив на зобов'язання та фінансовий стан підприємства загалом.

Правильна і ефективна структура розрахунків вимагає суворого виконання фінансової дисципліни оплати боргів у всіх видах зобов'язаннях. Затримання оплати за одержані матеріальні цінності або несвоєчасне надходження коштів за реалізовану продукцію та надані послуги призводить до фінансових труднощів у ведення господарства.

Розрахункові взаємовідносини між постачальниками та підрядниками виникають з процесом господарської діяльності підприємств і паралельно з виникненням цих відносин, зазвичай, відбувається формування інформаційної бази документів, що підтверджують да відносини, договори, контракти купівлі-продажу товарно-матеріальних цінностей договорів підряду на виконання різних робіт товарно-транспортних накладних податкових накладних рахунків-фактур зовнішньоекономічних договорів купівлі-продажу вантажно-митних декларацій та ін.

Ніхто не застрахований і в будь-кого можуть скластись обставини, що вчасну оплату буде здійснити дуже проблематично, або взагалі можливості здійснити оплату немає. Причина цього можуть бути різні труднощі, обставини, такі як тимчасова або стійка неплатоспроможність, банкрутство, що виникла через недооцінення ризику, слабкої контролюючої і керівною моделлю управління власним капіталом, неправильне ведення бухгалтерського обліку.

Усе це вказує на те, що під час здійснення розрахункових операцій із постачальниками у бухгалтерському обліку може виникати як дебіторська заборгованість, якщо було сплачено передоплати за надані товари, послуги,

так виникає і кредиторська заборгованість, якщо навпаки спочатку було здійснено відвантаження. Для забезпечення власної впевненості і уникання можливих конфліктів з постачальниками, бухгалтер кожного місяця проводить взаєморозрахунки з контрагентами, що виступає запобіжним методом накопичення простроченої кредиторської заборгованості.

Отже, розрахунки з постачальниками та підрядниками є важливим об'єктом обліку та аналізу для підприємств. Ці розрахунки впливають на фінансову стабільність, оборотність капіталу, платіжну дисципліну, планування платежів та оцінку ризиків. Аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками допомагає виявляти можливі проблеми в управлінні ліквідністю, вчасному погашенні зобов'язань та взаємовідносинах з контрагентами, а також вдосконалювати стратегію управління оборотним капіталом. Тому важливим в організації обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками є достовірна інформація про розмір заборгованості.

РОЗДІЛ 2

**СТАН ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗ РОЗРАХУНКІВ З
ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ**

**2.1. Організаційно-економічна характеристика ТОВ «ТЕХНОТОП
ГРУП»**

Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «ТЕХНОТОП ГРУП» займається роздрібною торгівлею комп'ютерами, периферійним устаткуванням і програмним забезпеченням у спеціалізованих магазинах.

ТОВ розташоване у м. Вінниця, вул. професора Шульги, буд.1, Вінницька обл., Вінницький р-н.

Дата заснування ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» 10.10.2019 року. Директором Товариства є Кавка Олег Михайлович.

Код ЄДРПОУ ТОВ – 43282551, його статутний капітал - 100 000 грн.

Власниками ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» виступають:

1.Кавка Олег Михайлович - кінцевий бенефіціарний власник та засновник, 50 000 грн. - 50%.

2.Нечипорук Віталій Миколайович - кінцевий бенефіціарний власник та засновник, 50 000 грн. -50%.

Основний вид діяльності ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»:

- роздрібна торгівля комп'ютерами, периферійним устаткуванням і програмним забезпеченням у спеціалізованих магазинах.

Крім того у статуті Товариства зазначені інші види діяльності, а саме:

- комп'ютерне програмування;
- надання послуг перевезення речей (переїзду);
- вантажний автомобільний транспорт;
- роздрібна торгівля іграми та іграшками в спеціалізованих магазинах;
- надання в оренду й експлуатацію власного чи орендованого нерухомого майна;
- інша діяльність у сфері інформаційних технологій і комп'ютерних

систем;

- діяльність у сфері безпроводового електрозв'язку;
- роздрібна торгівля, що здійснюється фірмами поштового замовлення або через мережу інтернет;
- роздрібна торгівля спортивним інвентарем у спеціалізованих магазинах;
- роздрібна торгівля побутовими електротоварами в спеціалізованих магазинах;
- роздрібна торгівля в спеціалізованих магазинах електронною апаратурою побутового призначення для приймання, записування, відтворення звуку й зображення;
- роздрібна торгівля телекомунікаційним устаткуванням у спеціалізованих магазинах;
- інші види роздрібної торгівлі в неспеціалізованих магазинах;
- ремонт побутових приладів, домашнього та садового обладнання;
- надання інших допоміжних комерційних послуг;
- інша діяльність із забезпечення трудовими ресурсами.

Загальна інформація про ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» представлена табл.

2.1

Таблиця 2.1

Загальна інформація про підприємство ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

Повне найменування емітента	Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) «ТЕХНОТОП ГРУП»
Скорочена назва	ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»
Код за ЄДРПОУ	43282551
Дата реєстрації	10.10.2019 р.
Організаційно-правова форма емітента	Товариство з обмеженою відповідальністю
Місцезнаходження емітента	Україна, 21000, Вінницька область, місто Вінниця, вулиця Професора Шульги, будинок 1
Телефон	+380988078686
Статутний капітал	100 000 грн.
Керівник	Кавка О.М.

Джерело: побудовано за даними ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

Дослідимо фінансовий стан ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП».

Фінансовий стан підприємства - це загальна оцінка його фінансового здоров'я та стійкості, яка включає в себе різні аспекти його фінансової діяльності. Оцінка фінансового стану допомагає розуміти, наскільки підприємство ефективно використовує свої ресурси, як воно забезпечене фінансовими ресурсами для виконання своїх функцій і зобов'язань, а також які перспективи розвитку в найближчому майбутньому.

Фінансовий стан підприємства можна оцінювати за допомогою різних фінансових показників, таких як ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість, платоспроможність тощо. Кожен з цих показників вказує на різні аспекти фінансового стану підприємства і може бути важливим для різних зацікавлених сторін, таких як власники, кредитори, інвестори, урядові органи тощо [43].

Фінансовий стан підприємства визначається його фінансовими звітами, які містять інформацію про його активи, зобов'язання, капітал, доходи та витрати. Аналіз цих фінансових звітів допомагає зрозуміти, наскільки підприємство успішно веде свою діяльність, як воно використовує свої ресурси, яка його фінансова стійкість та які перспективи розвитку в найближчому майбутньому [75].

Фінансовий стан підприємства залежить від ряду факторів, які впливають на його фінансову діяльність та результативність. Основні чинники, які визначають фінансовий стан підприємства, включають:

1. Ефективність управління активами та зобов'язаннями, що свідчить наскільки ефективно підприємство використовує свої активи (грошові кошти, запаси, обладнання тощо) та управляє своїми зобов'язаннями (платежі, кредити, зобов'язання перед постачальниками тощо). Ефективне управління цими факторами може позитивно впливати на фінансовий стан підприємства.

2. Рентабельність - вказує на те, який обсяг прибутку генерує підприємство від своєї діяльності відносно витрат та інвестицій. Висока рентабельність може свідчити про успішну фінансову діяльність

підприємства.

3. Ліквідність - вказує на те, наскільки підприємство може виконати свої поточні зобов'язання. Висока ліквідність означає, що підприємство має достатній обсяг грошових коштів та легко конвертованих активів для виплати своїх зобов'язань.

4. Фінансова стійкість - вказує на те, наскільки стійким є фінансовий стан підприємства в умовах негативних змін на ринку або в економіці загалом. Вона вимірюється за допомогою таких показників, як відношення власного капіталу до заборгованості, відношення поточних активів до поточних зобов'язань тощо.

5. Ефективність управління фінансовими ресурсами – що означає, наскільки ефективно підприємство використовує свої фінансові ресурси для досягнення своїх цілей і забезпечення сталого розвитку.

Загалом, фінансовий стан підприємства залежить від його здатності ефективно управляти ресурсами, генерувати прибуток та забезпечувати фінансову стійкість у змінних умовах ринку.

Проаналізуємо майновий стан підприємства в таблиці 2.2.

Аналіз майнового стану підприємства включає в себе оцінку його активів, зобов'язань та власного капіталу. Цей аналіз допомагає зрозуміти, які активи володіє підприємство, як вони фінансуються та яка їхня вартість. Він допомагає зрозуміти його потенціал для залучення інвестицій, фінансову стійкість та здатність до виробництва продукції або надання послуг.

З даних табл. 2.2. бачимо, що вартість майна підприємства зменшилась на 57,4 тис. грн. Відбулось це за рахунок зменшення оборотних активів на 57,4 тис. грн. а саме, за рахунок зменшення дебіторської заборгованості та грошових коштів. В складі майна підприємства протягом всіх років дослідження всю частку займають оборотні активи.

Серед джерел фінансування активів, власний капітал Товариства зменшився на 122,8 тис. грн. Поточні зобов'язання навпаки зросли за аналізований період на 65,4 тис. грн. Більшу частку у джерелах фінансування

займають поточні зобов'язання, тобто залучений капітал, що свідчить про залежність Товариства від чужих коштів.

Таблиця 2.2

Горизонтальний аналіз балансу ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

Показники	2020	2021	2022	Відхилення (+; -)	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	Абсолютне	Відносне
Актив					
Необоротні активи:	-	-	-	-	-
Оборотні активи	66,7	20,4	9,3	-57,4	-86,06
Запаси	-	-	-	-	-
Дебіторська заборгованість	50,3	0,5	8,4	-41,9	-83,30
Гроші та їх еквіваленти	16,4	19,9	0,9	-15,5	-94,51
БАЛАНС	66,7	20,4	9,3	-57,4	-86,06
Пасив					
Власний капітал	61,8	-3,7	-61	-122,8	-198,71
Зареєстрований (пайовий) капітал	100	100	100	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	-38,2	-53,7	-111	-72,8	190,58
Неоплачений капітал	-	50	50	50	-
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	-	-	-	-	-
Поточні зобов'язання і забезпечення	4,9	24,1	70,3	65,4	1334,69
Інші поточні зобов'язання	4,9	24,1	70,3	65,4	1334,69
БАЛАНС	66,7	20,4	9,3	-57,4	-86,06

Джерело: побудовано за даними ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП».

Головною метою створення та подальшої діяльності будь-якого господарюючого суб'єкту, не залежно від виду його діяльності чи форми власності, є отримання кінцевого фінансового результату, тобто прибутку.

Фінансовий результат — це різниця між доходами та витратами підприємства (прибуток або збиток). Це бухгалтерський термін і показує результат арифметичної дії [75].

Фінансовий результат у підприємства є завжди: позитивний (прибуток) або негативний (збиток).

Нульовий результат теж можливий, але рідко зустрічається, хіба що підприємство взагалі не проводило будь-якої діяльності протягом періоду

(етап створення або ліквідації).

Фінансовий результат визначається за кожним видом діяльності підприємства (операційна, фінансова, інша) з періодичністю, встановленою в обліковій політиці (місяць, квартал, рік).

Їх аналіз представимо в табл. 2.3. та на рис. 2.1.

Таблиця 2.3

**Аналіз фінансових результатів
ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», тис. грн.**

№ з/п	Показники	2020	2021	2022	Відхилення звітнього року (+,-)	
					від базисного року	від проміжного року
1	2	3	4	5	6	7
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	0	41,0	651,9	651,9	611
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	0	28,8	500,4	500,4	472
3	Валовий прибуток (збиток)	0,0	12,2	151,5	874,0	349
4	Інші доходи	0,1	-	-	- 0,1	-
5	Інші витрати	38,3	27,7	208,8	170,5	181
6	Фінансові результати від операційної діяльності:	-38,2	-15,5	-57,3	-19,1	-42
7	Чистий прибуток (збиток)	-38,2	-15,5	-57,3	-19,1	-42

Джерело: побудовано за даними ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

Дані таблиці свідчать те, що Товариство господарює збитково і в динаміці фінансові результати погіршуються. Так, чистий прибуток зменшився на 19,1 тис. грн., має тенденцію до зростання чистий дохід Товариство, який зріс на 2651,9 тис. грн. Собівартість продукції також зросла 500,47 тис. грн. Витрати Товариства також мають тенденцію до збільшення, що й відбилось на чистому прибутку (збитку).

Важливими показниками в оцінці фінансових результатів є рентабельність.

Рентабельність підприємства відіграє важливу роль у його діяльності та фінансовому стані. Вона вказує на те, наскільки ефективно підприємство використовує свої ресурси (активи, капітал, працю тощо) для генерації прибутку. Висока рентабельність може свідчити про ефективне використання ресурсів.

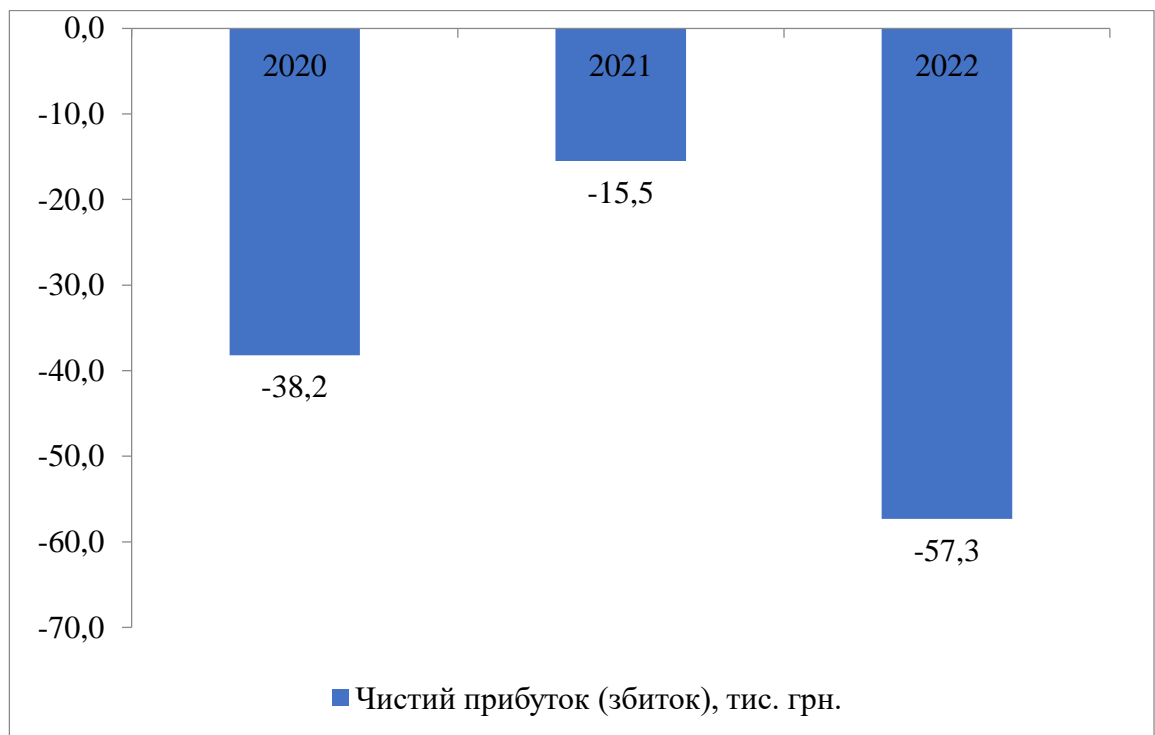

Рис. 2.1. Динаміка чистого фінансового результату ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», тис. грн.

Джерело: побудовано за даними ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

Рентабельність є показником фінансової стійкості підприємства. Висока рентабельність може свідчити про те, що підприємство має достатній рівень прибутковості для відшкодування витрат і забезпечення фінансової стійкості. Висока рентабельність може зробити підприємство привабливим для потенційних інвесторів, оскільки вона свідчить про високий потенціал отримання прибутку з інвестованих коштів. Аналіз рентабельності дозволяє також підприємству розробляти стратегії збільшення прибутковості, виявляти слабкі та сильні сторони бізнесу, а також приймати обґрунтовані управлінські рішення. Рентабельність також служить інструментом для контролю за

ефективністю управління підприємством. Порівняння рентабельності з попередніми періодами та іншими підприємствами може виявити проблемні або успішні аспекти бізнесу.

Загалом, рентабельність відіграє ключову роль у визначенні фінансового стану та перспектив розвитку підприємства, тому вона є важливим показником для аналізу фінансової діяльності. Аналіз її показників в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» представимо в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Аналіз показників рентабельності ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», тис. грн.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення, (+,-)
1. Рентабельність активів	-57,3	-76,0	-616,1	-558,9
2. Рентабельність оборотних активів	-57,3	-76,0	-616,1	-558,9
3. Рентабельність капіталу	-57,3	-76,0	-616,1	-558,9
4. Рентабельність власного капіталу	-61,8	418,9	93,9	155,7
5. Рентабельність діяльності	0,0	-37,8	-8,8	-8,8
6. Рентабельність продукції	0,0	-53,8	-11,5	-11,5
7. Рентабельність продажу	0,0	-37,8	-8,8	-8,8
8. Рентабельність витрат	-99,7	-27,4	-8,1	91,7

Джерело: побудовано за даними ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

Дані таблиці 2.4. свідчать, що оскільки фінансовим результатом підприємства є збиток, то і розраховувались показники збитковості, вони зростають в динаміці.

Важливим показником в оцінці фінансового стану підприємства є ліквідність.

Ліквідність - це здатність підприємства вчасно виконувати свої фінансові зобов'язання, тобто сплачувати свої борги та інші зобов'язання у встановлені строки. Це означає, що підприємство має достатню кількість грошових коштів або легко конвертованих активів, які можна швидко продати або використати для виплати поточних зобов'язань без втрати вартості [43].

Оцінка ліквідності включає в себе аналіз різних показників, таких як поточне співвідношення (відношення поточних активів до поточних

зобов'язань), швидкий (або кислотний) відношення (відношення найбільш ліквідних активів до поточних зобов'язань), коефіцієнт заборгованості (відношення оборотних активів до короткострокових зобов'язань) тощо. Ці показники вказують на те, наскільки ефективно підприємство управляє своїми поточними зобов'язаннями та чи може воно виконати їх у разі потреби.

Проведемо аналіз ліквідності балансу ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», в табл.2.5.

Таблиця 2.5

Аналіз ліквідності балансу ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», тис.грн.

Актив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Пасив	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду	Платіжний надлишок або нестача	
						На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
Найбільш ліквідні активи (А1)	19,9	0,9	Негайні пасиви (П1)	24,1	70,3	-4,2	-69,4
Активи, що швидко реалізуються (А2)	0,5	8,4	Короткострокові пасиви(П2)	-	-	0,5	8,4
Активи, що повільно реалізуються (А3)	-	-	Довгострокові пасиви(П3)	-	-	-	-
Активи, що важко реалізуються (А4)	-	-	Постійні пасиви(П4)	-3,7	-61	3,7	61
Баланс	20,4	9,3	Баланс	20,4	9,3	x	x

Джерело: побудовано за даними ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

З даних таблиці 2.4 бачимо, що баланс підприємства на кінець 2022 року не є абсолютно ліквідним. Оскільки не витримуються перша та четверта умови ліквідності. Активи, що відносяться до третьої групи взагалі відсутні. Проведений аналіз свідчить про те, що Товариство не є платоспроможним, тобто здатним вчасно погашати свої зобов'язання перед контрагентами.

Отже, дослідивши фінансовий стан ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», можна

підсумувати, що його фінансовий стан незадовільний. Товариство є фінансового нестійким, збитковим, має неліквідний баланс, що свідчить про проблеми із платоспроможністю та ефективним господарюванням.

2.2. Облік розрахунків з постачальниками та підрядниками

Бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками та підрядниками представляє один із елементів інформаційного забезпечення підприємства, в якому існує вхідна та вихідна інформація та яка повинна бути передусім корисною та достовірною. Визначення потоків інформації та її документального забезпечення забезпечує ефективність організації бухгалтерського обліку. Протягом звітного періоду бухгалтерський облік отримує вхідну інформацію, накопичує її, обробляє, узагальнює з відображенням у першочергових документах, регістрах обліку, фінансовій звітності. Таку інформацію бухгалтерського обліку яку використовують інші підрозділи підприємства, в тому числі управлінський персонал, який повинен приймати обґрунтовані управлінські рішення [57].

Таким чином, бухгалтерський облік повинен надавати корисну, своєчасну, повну, достовірну вихідну інформацію. Визначення видів вихідної інформації та її документального забезпечення повинно відображатися в Наказі про облікову політику. Вирішення цього питання залежить від професійних здібностей управлінського персоналу, який повинен чітко усвідомлювати необхідну форму, кількість, якість і корисність отриманої інформації.

Бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками та підрядниками складається з бухгалтерських процедур, оцінки операцій з отримання активів, їх реєстрації, накопиченні інформації, узагальнення інформації та підготовки інформації для її надання підрозділам підприємства та управлінському персоналу. Процес оформлення вхідної інформації в бухгалтерському обліку, її обробка та відображення в регістрах обліку — це й визначає методологічні аспекти організації бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками [57].

За результатами проведених досліджень нами визначені основні методологічні аспекти організації бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками, представлена характеристика розрахунків та виділені їх особливості (рис. 2.2).

Для обліку розрахунків з постачальниками використовуються:					
НП(С)БО 11 «Зобов'язання» НП(С)БО 21 «Вплив змін валютних курсів»	МСФЗ, якщо бухгалтерський облік ведеться з використанням МСФЗ	Наказ про облікову політику	Законодавчо - нормативні документи	Інструкція № 291 План рахунків	Робочий План рахунків
<u>Умови визнання зобов'язання</u>					
- оцінка зобов'язання може бути достовірно визначена; - існує ймовірність зменшення економічної вигоди в майбутньому внаслідок його погашення					
<u>Умови визнання доходу звітного періоду</u>					
- якщо на дату балансу раніше визнане зобов'язання не підлягає погашенню					
<u>Особливості заборгованості розрахунків:</u>					
- відноситься до операційної діяльності підприємства; - поточна кредиторська заборгованість					
<u>Оцінка на дату балансу</u>					
- відображаються в балансі за сумою погашення					
<u>Класифікація розрахунків відповідно до Плану рахунків</u>					
- розрахунки з вітчизняними постачальниками; - розрахунки з іноземними постачальниками; - розрахунки з учасниками ПФГ					
<u>Синтетичний облік розрахунків:</u>					
Рахунок 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»					
Рахунок 63 - активно-пасивний рахунок					
Дебетове сальдо - відображає заборгованість постачальників та підрядників			Кредитове сальдо - відображає заборгованість підприємства перед постачальниками та підрядниками		
Відображається у складі іншої дебіторської заборгованості			Відображається у складі поточної кредиторської заборгованості		
По дебету кореспондує з кредитом рахунків: 24,30,31,34,36,37,40,42,46,48,50,51 ,52,55,60,62,64,68,70,71,74			По кредиту кореспондує з дебетом рахунків: 15,20,21,22,23,24,28,30,39,42,47,64,68,70,80,84, 85,9091,92,93,94		
<u>Аналітичний облік визначається:</u>					
- Наказом про облікову політику; - внутрішніми положеннями про організацію бухгалтерського обліку					
<u>Регістри обліку:</u>					
Журнал 3			Відомість 3.3		
<u>Документальне забезпечення:</u>					
- типові форми первинних документів; - самостійно розроблені форми первинних документів відповідно до чинного законодавства; - довідки; відомості, інші форми документів для контролю, аналізу, управління					

Рис. 2.2. Облікова система розрахунків з постачальниками

Джерело: [57]

Запропонована форма відображення основних методологічних аспектів бухгалтерського обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками може бути використана для організації бухгалтерського обліку підприємства з

урахуванням особливостей підприємницької діяльності.

До її переваг слід віднести наступні: надає наочність основних аспектів; зручна для проведення аналізу організації бухгалтерського обліку з метою вдосконалення; надає можливість визначення потоків вхідної та вихідної інформації про стан розрахунків з постачальниками та підрядниками для отримання оперативної та звітної інформації [57].

У ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» у його комерційної діяльності виникають договірні відносини між постачальниками продукції, товарно-матеріальних цінностей, неліквідів, робіт і послуг. Постачальниками та підрядниками є як юридичні, так і фізичні особи. Опис процесу узгодження з постачальниками та підрядниками здійснюється їх організаціями за допомогою первинної документації.

Первинні документи регулюють розрахунок рівня попередньої, поточної та майбутньої заборгованості, забезпечують ясність щодо руху та зберігання товарів, виконання операцій та надання послуг та є основним джерелом даних, пов'язаних з розрахунками (табл.2.6).

Контракти укладаються для ініціювання юридично визнаних відносин між постачальниками та підрядниками щодо робіт та послуг. Кожен договір складається індивідуально, виходячи з індивідуальних вимог сторін, які виконують та замовляють товари чи послуги. Обов'язки та відповідальність, предмет договору, реквізити, умови оплати та види оплати, обов'язкові у разі прострочення платежу. Контракт повинен містити інформацію про постачання товару. Якщо передача не передбачена, ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» укласти окремий договір з іншою організацією на постачання товару до бізнесу.

Виконанням договорів займається відділ оптових закупівель, а розробка та затвердження договорів - робота юридичного відділу. У ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» після укладання договору він вноситься до журналу обліку договорів. Договір укладається у двох примірниках. Обидва підписані та схвалені двома сторонами.

**Документування розрахунків з постачальниками та підрядниками
ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»**

Назва документа	Призначення документа
Договір купівлі-продажу	у цьому документі вказуються терміни, умови та кількість поставки товару матеріальні активи (ТМЦ), умови оплати
Платіжна інструкція доручення	на підставі обслуговуючий банк перерахує кошти на рахунок постачальника
Рахунок-фактура	у разі оплати постачальник видає цей документ платнику безготівкового розрахунку
Виписка банку	Є підтвердженням надходження коштів на банківський рахунок постачальника
Квитанція до ПКО абочек	компанія отримує при розрахунку готівкою, зарахованою до каси постачальника
Видатковий касовий ордер	здійснення оплати готівкою через підзвітну особу
Довіреність	використовується, коли представник (довірена особа) отримує товарно-матеріальні цінності на складі постачальника
Накладна-вимога на відпуск матеріалів	Випишується постачальником, коли відпускаються товарно-матеріальні цінності зі складу
Товарно-транспортна накладна	оформляється, якщо товар доставляється автотранспортом
Податкова накладна	формується постачальником в електронному вигляді, якщо він є платником ПДВ
Прибутковий ордер	оформляється, коли товарно-матеріальні цінності доставлені довіреною особою на склад та оприбутковані комірником

Джерело: побудовано автором на основі [77]

ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» укладає договори на постачання товарів, послуги зв'язку, транспортні послуги, послуги з ремонту автомобілів, постачання запасних частин, оренду приміщень тощо.

У наказах про облікову політику зазначається загальна кількість документів, на підставі яких мають здійснюватися угоди між продавцями та покупцями. Окремі етапи всіх платіжних операцій засвідчуються бухгалтерськими довідками. Він використовується для виправлення помилок, допущених у бухгалтерський облік [70].

Розрахунок з кредитором проводиться на підставі акту приймання робіт та рахунки-фактури. Недотримання умов договору спричиняє штраф. У разі виникнення такої ситуації незадоволена сторона надсилає іншій стороні запит на доставку або оплату. Інша сторона має сплатити штрафи чи відсотки

відповідно до ЦКУ [76].

Зрозуміло, якщо підрядник усуне дефект у вказаний термін, неустойка не стягується.

Відображення надходження товарів до бухгалтерського обліку здійснюється при отриманні права власності на цінності. Тобто сторони договору підписують рахунок-фактуру або впливають безпосередньо на графи «здано» та «отримано» уповноваженою особою.

Власник магазину реєструє отримання товарів у журналі обліку вантажів. При відвантаженні товару зі складу уповноважена особа (експедитор) повинна мати накладну для покупця та інструкцію щодо прийому товару. Орган із сертифікації вноситиме корективи у кількість та якість отриманої продукції у разі рекламацій, отримання неякісного матеріалу або актів прийому матеріалу, що є підставою для судового розгляду [77].

Виконані роботи та послуги оформлюються актами приймання-передачі виконаних робіт. Акти складаються у двох примірниках. Один для постачальника, другий - для покупця. Бухгалтерія коригує облікові ціни після одержання бухгалтерської звітності. Розрахунки з постачальниками та підрядниками перевіряються за допомогою актів звіряння [57].

Угода про взаєморозрахунки - це документ, який відбиває платіжний баланс між сторонами, тобто. хто кому і скільки винен, а також чи є розбіжності між сторонами.

Облік ПДВ ведеться на підставі рахунків-фактур, у яких зазначено суму, що підлягає сплаті до бюджету.

Рахунок-фактура містить реквізити, якими можна ідентифікувати господарську операцію та її учасників. Зокрема, назва компанії, на яку створювався рахунок. найменування контрагента, характер та обсяг ділових операцій; одиниця виміру економічної діяльності, особистий підпис або інші дані, за якими можна ідентифікувати особу, яка брала участь у виготовленні документа;

ТОВ "ТЕХНОТОП ГРУП" займається спільною податковою діяльністю.

Таким чином, сума ПДВ зазначається у кожному виставленому рахунку-фактурі.

Рахунок-фактура містить відомості про те, де платити клієнту (банківський рахунок має бути у форматі IBAN), кількість отриманих товарів, ціну, суму, вартість, включаючи ПДВ та суму ПДВ. Найменування товару, адреси замовника та виконавця, ідентифікаційний номер продавця (ІПН). Цей документ містить посилання договір, яким оформляється приймання [57].

У ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» діють стандартні процедури перерахування коштів на рахунки кредиторів. Після того, як відділ, відповідальний за конкретну групу товарів (бренд), отримує рахунок, він передається до фінансово-бухгалтерського відділу, який спочатку визначає дату, коли можна здійснити оплату, а потім рахунок вирушає до фінансового відділу. розрахунки з постачальниками та підрядниками отримуватимуть щоденні звіти, що містять узгоджені рахунки-фактури та виплати через банк клієнта, де проводяться платіжні доручення.

Розрахункові документи допомагають регулювати рахунки кредиторів. До таких документів належать платіжні інструкції, банківські виписки, бухгалтерські розрахунки та векселі.

Вексель гарантує погашення боргу та зменшення боргу. При розрахунку податків для ТОВ " ТЕХНОТОП ГРУП" бухгалтерія використовує розрахунки та податкові накладні. Платіжні доручення застосовуються до розрахунку певних податків.

Посадові особи одержують довіреності за необхідності одержання цінностей, але обов'язково мають бути працівниками підприємства. Довіреність складається бухгалтером, затверджується бухгалтером філії, підписується та засвідчується печаткою керівників структурного підрозділу. Кожна видана довіреність нумерується та зберігається у реєстрі.

Доручення оформляється виходячи з рахунку, тобто містить номер рахунку та назву товару, на отримання якого ви маєте право. Термін придатності - протягом 10 днів.

У разі видачі ТТН, відправник зобов'язаний їх видати. Повинні бути оформлені належним чином [77]: засвідчується підписаним актом про доставку сировини або матеріалів у вказане місце та печаткою одержувача; назва та кількість вантажу; дата та місце його складання; найменування перевізника та/або перевізника, замовника, відправника вантажу, вантажоодержувача; назва та кількість вантажу; основні характеристики вантажу та маркування, що дозволяє однозначно ідентифікувати цей вантаж; дані про автомобілі (марка, модель, тип, реєстраційний номер) та причепи/напівпричепи (марка, модель, тип, реєстраційний номер), що використовуються для перевезення товарів; пункти навантаження та розвантаження з повними адресами.

Загальний облік використовується для відображення обліку типових процесів, де кошти виражаються у грошовому еквіваленті. Рахунки, які використовуються в синтетичному обліку, можна поділити на узагальнені та консолідовані рахунки. Фінансова звітність складається з урахуванням цих рахунків. ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» використовує аналітичний облік, оскільки загального обліку недостатньо докладного опису кожного процесу.

За допомогою яких керівники компаній можуть отримати повну картину управління запасами та продажами товарів, а аналітики-аналізувати дебіторську та кредиторську заборгованість [52].

Аналітичний облік дає можливість вивчити дати та терміни постачання товарів та послуг та розмежувати всіх постачальників та підрядників. Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками на ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» наведена в табл. 2.7.

Бухгалтерія веде аналітичний облік щодо кожного постачальника та підрядника. У нашій компанії платежі часто здійснюються авансом, і наприкінці звітного періоду такі переплати постачальникам та підрядникам відображаються у складі витрат майбутніх періодів на рахунку 391 «Витрати майбутніх періодів». Наприклад, ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» уклало договір оренди, яким вимагалось внести заставу.

Кореспонденція рахунків з обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

№ п/п	Зміст господарської операції	Кореспонденція рахунків	
		Дебет	Кредит
1	Оплачено рахунки постачальників та підрядників:		
	- готівкою з каси	631	301
	- з поточного рахунку в національній валюті	631	311
	- акредитивами й чеками з розрахункових чекових книжок	631	313
	- видані короткострокові векселі	631	621
	- підзвітними особами	631	372
	- за рахунок кредитів банку (короткострокового, середньострокового, довгострокового)	631	50, 60
2	Залік суму зменшення заборгованості передпостачальником за попередньо виданими авансами	631	371
3	Списано кредиторську заборгованість, за якою минув термін позовної давності	631	717
	Оприбутковані товарно-матеріальні цінності, які надійшли: матеріали, паливо, будівельні матеріали, запасні частини, МШП:		
	- без ПДВ	20, 22	631
	- на суму ПДВ	641	631
5	Акцептовано рахунки за роботи та послуги:		
	- за ремонт основних засобів (поточний та капітальний) без ПДВ	23	631
	- споживання на виробничі потреби води, газу, електроенергії, тепла	23	631
	- споживання на адміністративні потреби води, газу, електроенергії, тепла	92	631
	- на суму ПДВ	641	631
6	Акцептовано рахунки транспортної організації за доставку придбаних товарно матеріальних цінностей:		
	- без ПДВ	20, 22	631
	- на суму ПДВ	641	631
7	Придбано основні засоби:		
	- без ПДВ	152	631
	- на суму ПДВ	641	631
8	Пред'явлена претензія постачальника і підрядниками з відшкодування збитків	374	631
9	Повернення сум постачальниками та підрядниками	311	631

Джерело: побудовано автором на основі [25; 28]

Іншими словами, це планові витрати, у бухгалтерському обліку гарантовані платежі з рахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» на рахунок 391 «Майбутні витрати». Якщо у договорі передбачені щомісячні платежі, це може бути оренда приміщення чи

обладнання, що попередньо оплачується бухгалтерією. Іншими словами, оскільки компанії фіксують витрати у звітних періодах та враховують витрати у майбутніх періодах, кореспонденція між рахунками також має свої особливості.

На рахунках шостого класу відображають облік і узагальнення даних поточних зобов'язань, тобто кредиторська заборгованість. Для ведення аналітичного обліку на ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» використовують 63 рахунок «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та містить субрахунки (рис.2.3). По кредиту рахунка відображається заборгованість за товари, роботи і послуги, що виникає при їх отриманні у постачальників і підрядників. По дебету рахунка відображається зниження кредиторської заборгованості, за рахунок повернення, або ж пред'явлення претензій [23].

631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками»

- На субрахунку 631 «Розрахунки з вітчизняними постачальниками» ведеться облік розрахунків за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги з вітчизняними постачальниками та підрядниками.

632 «Розрахунки з іноземними постачальниками»

- На субрахунку 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками» ведеться облік розрахунків з іноземними постачальниками та підрядниками за одержані товарно-матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги.

633 «Розрахунки з учасниками ПФГ»

- На субрахунку 633 «Розрахунки з учасниками ПФГ» учасник ПФГ веде облік розрахунків за одержані від учасників ПФГ товарно-матеріальні цінності, роботи і послуги.

Рис. 2.3. Субрахунки 631 рахунку «Розрахунки з постачальниками та підрядниками»

Джерело: побудовано автором на основі [23]

Відображення кредиторської заборгованості в фінансовій звітності допомагає користувачам зовнішнім і внутрішнім отримати достовірні дані про

платоспроможність і конкурентоспроможність фірми на ринку. Кредиторська заборгованість відображається у розділах Пасиву: II Довгострокові зобов'язання і забезпечення; III Поточні зобов'язання і забезпечення.

Бухгалтерська фінансова звітність містить достовірну інформацію про роботу підприємства. Розрахунки з постачальниками та підрядниками відображаються у Формі №1 «Баланс» та Формі №3 «Звіт про рух грошових коштів», а також доповненням форми № 5 «Примітки до річної фінансової звітності» [25].

Кредитове сальдо аналітичного обліку комерційної заборгованості відображається у пасиві «Балансу підприємства статті — кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги, тобто заборгованість відображається розгорнуто [27].

Фундаментальною проблемою в умовах воєнного стану є передчасне постачання товарів підприємствам або недопостачання. Як правило, це призводить до збільшення витрат та зменшення економічної вигоди.

По-перше, проблема безпосередньо з постачальником. Під час авіанальотів товари можуть бути пошкоджені. Процеси діяльності можуть бути призупинені, що призводить до значних втрат. Крім того, якщо в офісах використовуються електрогенератори, то не всі процеси на підприємствах, які здійснюють масове виробництво, можуть бути забезпечені електроенергією, а перебої у подачі електроенергії є актуальною проблемою. В результаті припиняється робота обладнання та збільшується дефіцит виробів, а постійні коливання напруги призводять до виходу основних засобів з ладу та зупинки роботи.

Ще одна серйозна проблема полягає в тому, що постачання імпортової сировини виробникам, які використовують сировину з-за кордону, затримується, і виробництво зупиняється, доки ресурсами не будуть забезпечені повністю.

Комендантська година вночі була серйозною перешкодою, особливо донедавна, але тепер закон дозволяє вантажні перевезення в нічний час. Проте

вантажівки не можуть зупинятися на дорогах (шосе) у нічний час. Погано організована транспортна система на контрольно-пропускних пунктах також уповільнює процес доставки.

Блокування податкових накладних - не менш важлива проблема, що має негативні наслідки як постачальників, так покупців. Для постачальників в результаті блокування податкових накладних можна виділити: не можна створити рахунок-фактуру, якщо податкову накладну платника податків заблоковано. Це пов'язано з тим, що це можна зробити лише для вже зареєстрованих податкових накладних. РК призначений для зміни податкової накладної чи виправлення помилок. Це означає, що потрібно дочекатися розблокування та реєстрації, щоб виправити помилку. Зрозуміло, що час - це все, а для бізнесу час - це гроші та їхня втрата. Також істотний репутаційний ризик може бути негативним для постачальника і призвести до того, що покупець не співпрацюватиме з ним як із ризикованим діловим партнером [25].

Отже, бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками та підрядниками ведеться у ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Рахунок пасивний. По кредиту рахунка ми спостерігаємо збільшення заборгованості за одержані від постачальників товарно- матеріальні цінності, роботи, послуги. По дебету рахунка прослідковується аналогічне погашення або списання заборгованості [27].

При розрахунках з постачальниками та підрядниками кредиторська заборгованість виникає частіше ніж дебіторська. Вона відображається в обліку як зобов'язання підприємства. Відповідно до НП(С)БО № 11, такі зобов'язання можуть бути поточними та довгостроковими.

Основними нормативними документами, що регулюють облік розрахунків з постачальниками є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(с)БО №11 «Зобов'язання», Інструкція «Про Безготівкові розрахунки в Україні в Національній валюті».

Відображення кредиторської заборгованості ми бачимо у Звіті про фінансовий стан в таких рядках: 1510 Довгострокові кредити банків, 1600 Короткострокові кредити банків, 1615 Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги, 1690 Інші поточні зобов'язання, тощо.

2.3. Аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками

Важливим структурним елементом управління зобов'язаннями підприємства, його кредиторською заборгованістю є її аналіз, тому керівництву господарюючого суб'єкту варто мати ефективну та неупереджену інформацію щодо стану заборгованості, що виникає в процесі діяльності підприємства, в його системі обліку.

Мета такого аналізу є:

- аналітична оцінка платіжної дисципліни;
- аналіз ризиків кредиторської заборгованості;
- виявлення у складі кредиторської заборгованості зобов'язань;
- розробка найкращої політики, цілеспрямованої на прискорення розрахунків та зменшення ризику неплатежів.

Послідовність аналізу кредиторської заборгованості включає такі етапи: оцінювання величини, структури та динаміки кредиторської заборгованості за видами;

дослідження структури кредиторської заборгованості за строками утворення з метою з'ясування стану платіжної дисципліни;

- комплексне оцінювання кредиторської заборгованості за системою відносних показників;

- порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості.

- на першому етапі відбувається визначення об'єктів аналізу, постановка завдань та вибір методів аналізу, серед яких найпоширенішими є: прийом порівняння та групування, балансовий метод, методи детермінованого та стохастичного аналізу, графічний метод.

- другий етап передбачає збір та систематизацію інформації про

дебіторську та кредиторську заборгованості підприємства на підставі первинних документів, облікових реєстрів та фінансової звітності.

- на третьому етапі, у процесі безпосереднього аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей, рекомендується дослідити склад, структуру та динаміку змін заборгованостей, а також здійснити групування за статтями та за термінами виникнення і погашення. Такий розподіл є базисом для своєчасного впровадження заходів щодо ліквідації простроченої заборгованості.

- на четвертому етапі аналізу дебіторської та кредиторської заборгованостей результати досліджень необхідно узагальнити та систематизувати, сформулювати відповідні висновки щодо їх стану на підприємстві.

- п'ятий етап передбачає прийняття управлінських рішень щодо оптимізації обсягів та структури дебіторської і кредиторської заборгованостей, зменшення їх накопичення [3].

Відображення у даному звіті заборгованості перед постачальниками наведено на рисунку 2.4.

Аналіз кредиторської заборгованості підприємства дає змогу оцінити його зобов'язання перед постачальниками та іншими кредиторами. Цей аналіз може бути корисним з кількох причин:

1. Фінансова стійкість – значна сума кредиторської заборгованості може свідчити про те, що підприємство має достатньо часу для оплати своїх зобов'язань, що може бути позитивним сигналом для інвесторів та кредиторів.

2. Управління оборотними коштами - аналіз кредиторської заборгованості допомагає в оцінці того, як швидко підприємство здатне оплатити свої зобов'язання перед постачальниками, що є важливим показником управління оборотними коштами.

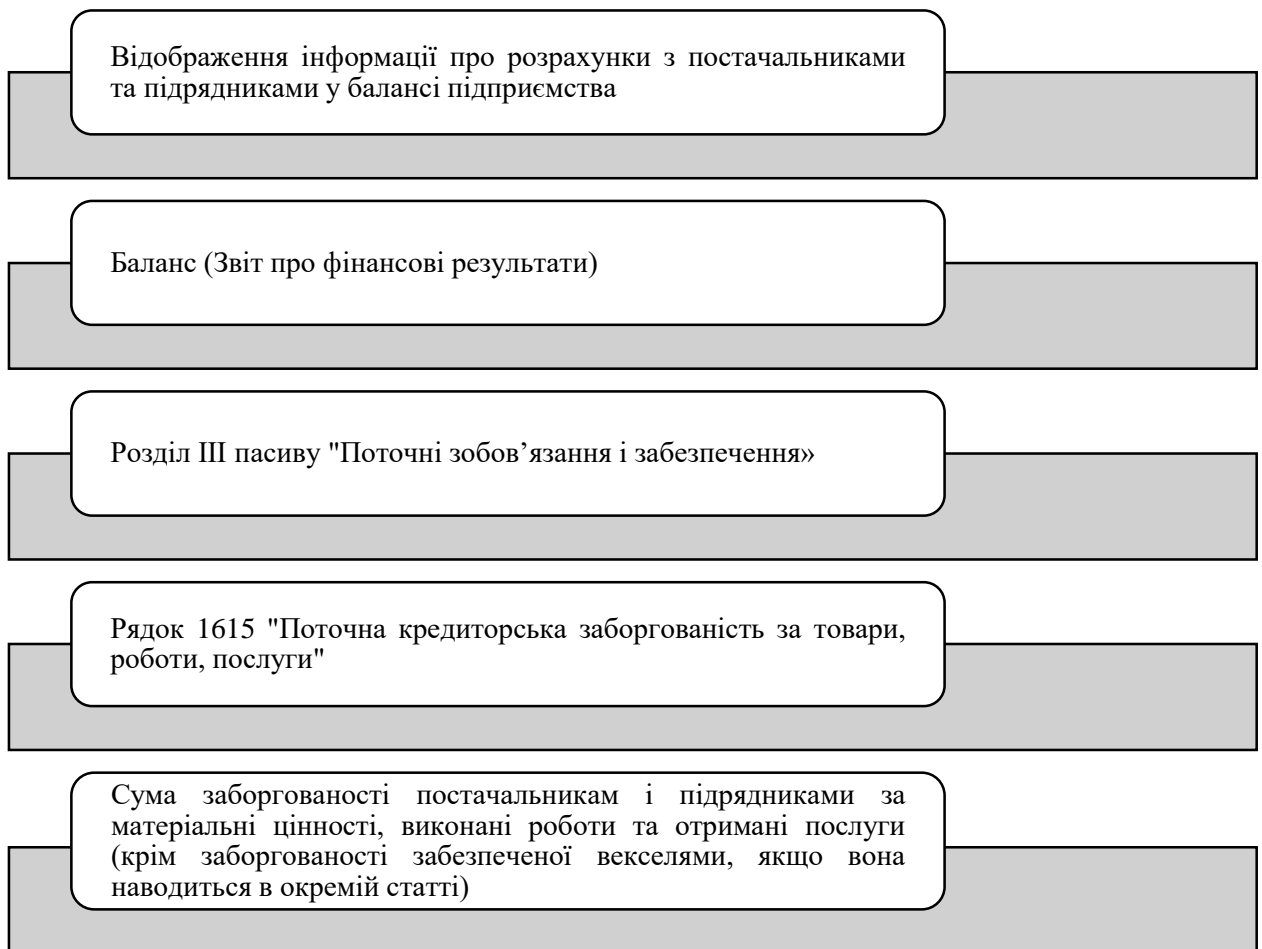

Рис. 2.4. Структура відображення інформації про розрахунки з постачальниками у балансі підприємства

Джерело : сформовано автором на основі [57]

3. Оцінка платіжної дисципліни - аналіз кредиторської заборгованості також дозволяє оцінити платіжну дисципліну підприємства. Якщо підприємство заборговане велику суму постачальникам, це може свідчити про проблеми з фінансовим управлінням.

4. Планування платежів - аналіз кредиторської заборгованості допомагає підприємству планувати свої платежі та уникати затримок у виплатах, що може позитивно позначитися на стосунках з постачальниками.

5. Ризик кредиторської заборгованості - цей аналіз також дозволяє виявити ризики, пов'язані з великою кредиторською заборгованістю, такі як можливі штрафні санкції або втрата довіри постачальників.

У табл. 2.8 відображено основні етапи аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками.

Таблиця 2.8

**Етапи аналізу розрахунків
з постачальниками і підрядниками**

Етап	Характеристика етапу
Формування бази даних для реалізації аналітичних процедур	Класифікація заборгованості кожного конкретного підприємства: вивчення умов договорів, які укладені між учасниками фінансових операцій
Розробка системи показників, що найбільш повно характеризують протікання розрахунків	Визначення переліку абсолютних і відносних показників: обсяги і оборотність дебіторської та кредиторської заборгованості, їх частка в валюті балансу, ставлення дебіторської до кредиторської заборгованості та ін.
Аналіз значущості показників	Оцінка значущості показників для фінансово-господарської діяльності підприємства, що аналізується
Складання оперативного звіту про стан дебіторської заборгованості в розрізі контрагентів	Облік дебіторської заборгованості для контролю виконання договірних зобов'язань, планування надходжень, виявлення недобросовісних покупців
Складання оперативного звіту про стан кредиторської заборгованості в розрізі контрагентів	Облік кредиторської заборгованості для контролю виконання договірних зобов'язань, планування платежів, виявлення можливих ризиків не платежів
Зведений звіт з простроченої кредиторської та дебіторської заборгованості	Аналіз інформації про прострочену заборгованості, претензійна робота з покупцями. Ухвалення заходів щодо попередження виникнення простроченої кредиторської заборгованості

Джерело : сформовано автором на основі [70у]

Для аналізу зобов'язань перед постачальниками розраховується питома вага кожного виду кредиторської заборгованості в загальній кількості. Це дозволяє визначити, яка частина зобов'язань припадає на кожен вид кредиторів і яка саме група кредиторів має найбільший вплив на фінансовий стан підприємства. Для цього можна скористатися наступною формулою:

$$\text{Питома вага} = \frac{\text{Сума зобов'язань певного виду}}{\text{Загальна сума кредиторської заборгованості}} \times 100\% \quad (2.1)$$

Вони можуть бути однією з основних причин зміни структури кредиторської заборгованості. Двосторонні неплатежі виникають тоді, коли

підприємство має якісь заборгованості перед постачальниками, але одночасно також має несплачені рахунки від своїх клієнтів (дебіторська заборгованість).

Це може призвести до таких наслідків:

– Щодо ліквідності - якщо підприємство має проблеми зі збиранням грошей від своїх клієнтів, це може призвести до того, що воно не зможе вчасно оплатити свої зобов'язання перед постачальниками, що може негативно вплинути на його ліквідність.

– Щодо фінансової стійкості - двосторонні неплатежі можуть погіршити фінансовий стан підприємства, знизити його платіжну здатність та зробити його менш стійким до фінансових труднощів.

– Щодо підвищення ризику - це також може збільшити ризик для постачальників, які можуть почати ставити під сумнів умови співпраці з підприємством або навіть вимагати додаткових гарантій оплати.

– Щодо необхідності планування - для управління такою ситуацією необхідно активно планувати фінансові потоки, вести переговори з кредиторами та клієнтами для врегулювання заборгованості та підтримання фінансової стійкості підприємства.

Отже, вирішення проблеми двосторонніх неплатежів є важливим завданням для збереження фінансової стійкості та платоспроможності підприємства.

Порівняльний аналіз кредиторської та дебіторської заборгованості може дати важливі відомості про фінансовий стан підприємства та його фінансові взаємини з клієнтами та постачальниками. Зокрема, порівняти загальний рівень кредиторської та дебіторської заборгованості, що допоможе з'ясувати, яка частина активів підприємства знаходиться у формі заборгованості та як це впливає на його ліквідність. Також завдяки цьому аналізу можна порівняти середній строк погашення кредиторської та дебіторської заборгованості, що допоможе зрозуміти, наскільки швидко підприємство отримує платежі від клієнтів та наскільки швидко воно оплачує свої зобов'язання перед постачальниками [16].

Можна також дослідити структуру кредиторської та дебіторської заборгованості за видами товарів або послуг, що може дати інформацію про основні напрямки діяльності підприємства та його залежність від певних постачальників чи клієнтів а також оцінити ризик несплати заборгованості, тобто, якщо дебіторська заборгованість перевищує кредиторську, це може вказувати на ризик неплатежів з боку клієнтів. Можна також дослідити стратегії управління кредиторською та дебіторською заборгованістю. Це може включати аналіз умов оплати, політики кредитування для клієнтів, стратегії укладення угод з постачальниками тощо. Отже, цей аналіз допоможе виявити сильні та слабкі сторони фінансового стану підприємства та розробити стратегії для оптимізації управління заборгованістю.

Окремим дослідженням є вивчення середньої тривалості використання кредиторської заборгованості в обороті підприємства. Вивчення середньої тривалості використання кредиторської заборгованості в обороті підприємства може бути корисним для оцінки ефективності управління оборотними коштами. Цей показник вказує на середню кількість днів, протягом яких підприємство використовує кредиторську заборгованість перед тим, як її оплачує.

Для розрахунку середньої тривалості використання кредиторської заборгованості можна скористатися наступною формулою:

Вона розраховується за формулою:

$$T_{кз} = СЗКЗ * Дн / СКО \quad (3.2)$$

де $T_{кз}$ - середня тривалість кредиторської заборгованості;

СЗКЗ – середні залишки кредиторської заборгованості;

Дн – дні періоду;

СКО – сума кредитових оборотів за розрахунками з кредиторами [70].

На жаль, в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» такий аналіз не здійснюється, а це означає, що говорити про контроль за станом розрахунків з постачальниками та підрядниками на належному рівні у досліджуваному підприємстві ми не можемо.

Запорукою нормального функціонування ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» є вчасний розрахунок за одержані матеріали чи виконані роботи (послуги), бо за невчасні розрахунки воно має виплачувати штрафи, тому робітники бухгалтерії зобов'язані безперестанку здійснювати контроль за станом розрахунків з контрагентами.

Для управління заборгованістю підприємства бухгалтер має бути впевнений у достовірності інформації.

Так, впевненість у достовірності інформації є ключовим аспектом управління заборгованістю підприємства. Бухгалтер повинен мати надійні дані про кредиторську заборгованість для того, щоб вчасно та точно оцінювати фінансовий стан підприємства та приймати обґрунтовані управлінські рішення. Для цього важливо аби:

- бухгалтер повинен вести точний облік кредиторської заборгованості, враховуючи всі витрати та умови платежів.
- звітність про кредиторську заборгованість повинна бути достовірною та відповідати міжнародним та національним стандартам фінансової звітності.
- бухгалтер повинен вести контроль за заборгованістю, виявляти можливі ризики неплатежів та вчасно інформувати управління про них.
- бухгалтер повинен аналізувати дані про кредиторську заборгованість для виявлення тенденцій та виявлення можливостей для оптимізації управління заборгованістю.
- бухгалтер повинен співпрацювати з управлінням для узгодження стратегій управління заборгованістю та вирішення поточних проблем.

Ці кроки допоможуть бухгалтеру забезпечити достовірність інформації про кредиторську заборгованість та ефективно управляти цим аспектом фінансової діяльності підприємства.

Ефективне управління кредиторською заборгованістю допомагає забезпечити фінансову стійкість підприємства та підтримує його ділові відносини з постачальниками.

Кожен із інформаційних запитів щодо стану розрахунків з

постачальниками та підрядниками, може бути задоволений лише за допомогою застосування відповідного методичного інструментарію, який дозволить керівництву господарства отримати необхідну інформацію (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Аналітично-методичний інструментарій інформаційного забезпечення управління заборгованістю підприємства

Джерело : сформовано автором на основі [70]

Розглянемо кредиторську заборгованість підприємства (рис. 2.6).

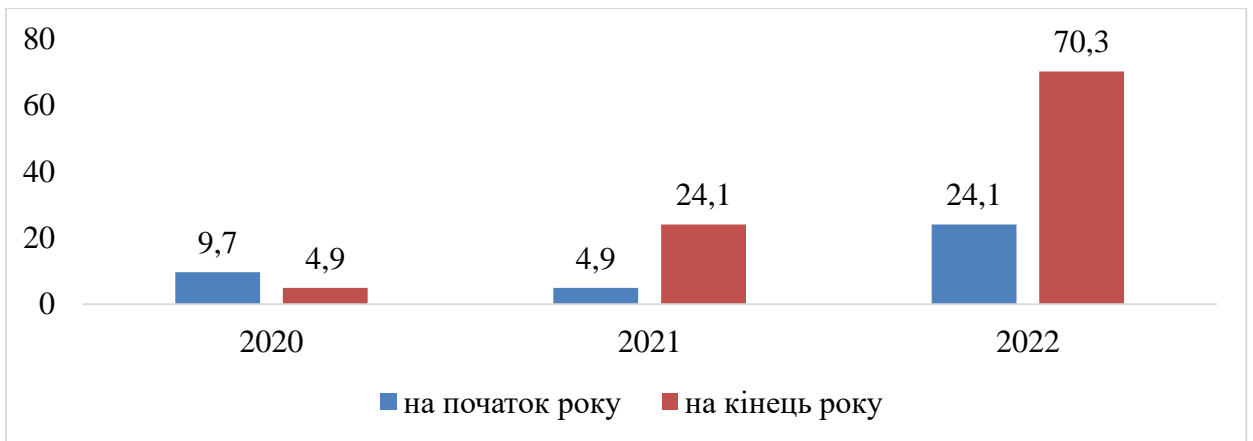

Рис. 2.6. Динаміка кредиторської заборгованості ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», тис. грн

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства

Аналіз динаміки кредиторської заборгованості ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» засвідчив про її збільшення в 2022 р. проти 2020 р. на 65,4 тис. грн. Особливу увагу в процесі аналізу кредиторської заборгованості приділяємо статті «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги», яка становить на кінець 2022 р. майже 80 % в загальній сумі кредиторської заборгованості (рис. 2.7).

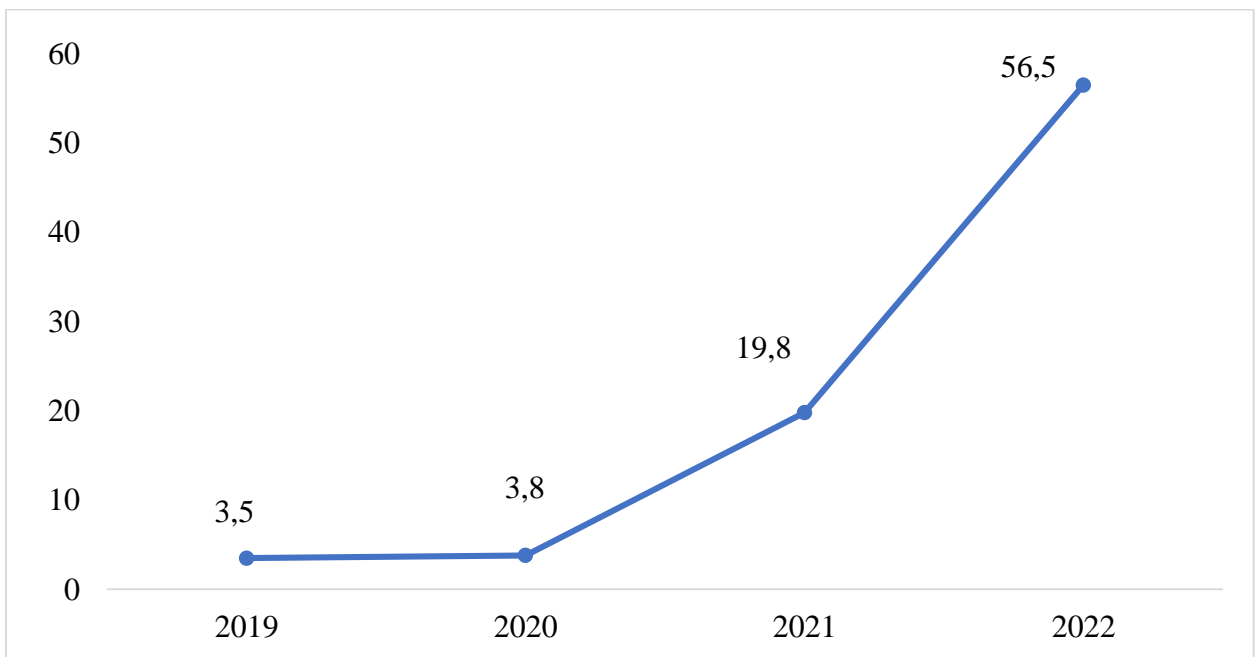

Рис. 2.7. Динаміка кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» (станом на кінець року), тис. грн

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства

Отже, станом на кінець 2022 р. кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги зросла порівняно з 2019 р на 53 тис. грн.

Слід відмітити, що наявність поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги може бути як позитивним моментом фінансово-господарської діяльності, так і негативним. Якщо вона є в межах сум та термінів, що передбачені договорами, то це надає можливість користуватися деякий час додатковими фінансовим ресурсами. З іншого боку, за наявності значних сум кредиторської заборгованості відбувається зниження показників платоспроможності суб'єктів господарювання, що може стати причиною відмови третіх сторін (контрагентів, фінансових установ і т. д.) від співпраці.

Аналіз структури кредиторської заборгованості ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» наведено у табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Аналіз складу та структури кредиторської заборгованості ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» 2022 р.

Види кредиторської заборгованості	Минулий рік		Звітний рік		Звітний рік у % до минулого року
	сума, тис. грн.	% до підсумку	сума, тис. грн.	% до підсумку	
1. Заборгованість за товари, роботи, послуги	19,8	82,16	56,5	80,37	185,35
2. Заборгованість бюджету	-	-	-	-	-
3. Заборгованість зі страхування	-	-	-	-	-
4. Заборгованість з оплати праці	-	-	-	-	-
5. Інші види заборгованості	4,3	17,84	13,8	19,63	220,93
6. Разом	24,1	100,00	70,3	100,00	191,70
7. Поточні зобов'язання	24,1		70,3		191,70
7. Частка кредиторської заборгованості в поточних зобов'язаннях, %	x	100,00	x	100,00	-

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства

Аналіз структури кредиторської заборгованості ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» за 2022 рр. показав, що питома вага кредиторської заборгованості за товари, роботи і послуги в розрізі заборгованості на початок року становила – 82,168 %, а на кінець року – 80,37 %.

Питома вага кредиторської заборгованості за товари зменшилась на рік, проте вона все рівно займає значну питому вагу. Вона становить всі поточні зобов'язання.

Наглядно інформацію щодо динаміки змін стосовно суми заборгованості в 2022 та 2021 р. можна спостерігати на рис. 2.8 та 2.9.

Аналіз кредиторської заборгованості доповнюється розрахунком коефіцієнтів їх якості.

В процесі аналізу кредиторської заборгованості необхідно дати оцінку умов заборгованості, строкам заборгованості, обмеженню використання ресурсів, можливості залучення додаткових джерел фінансування (табл. 2.10).

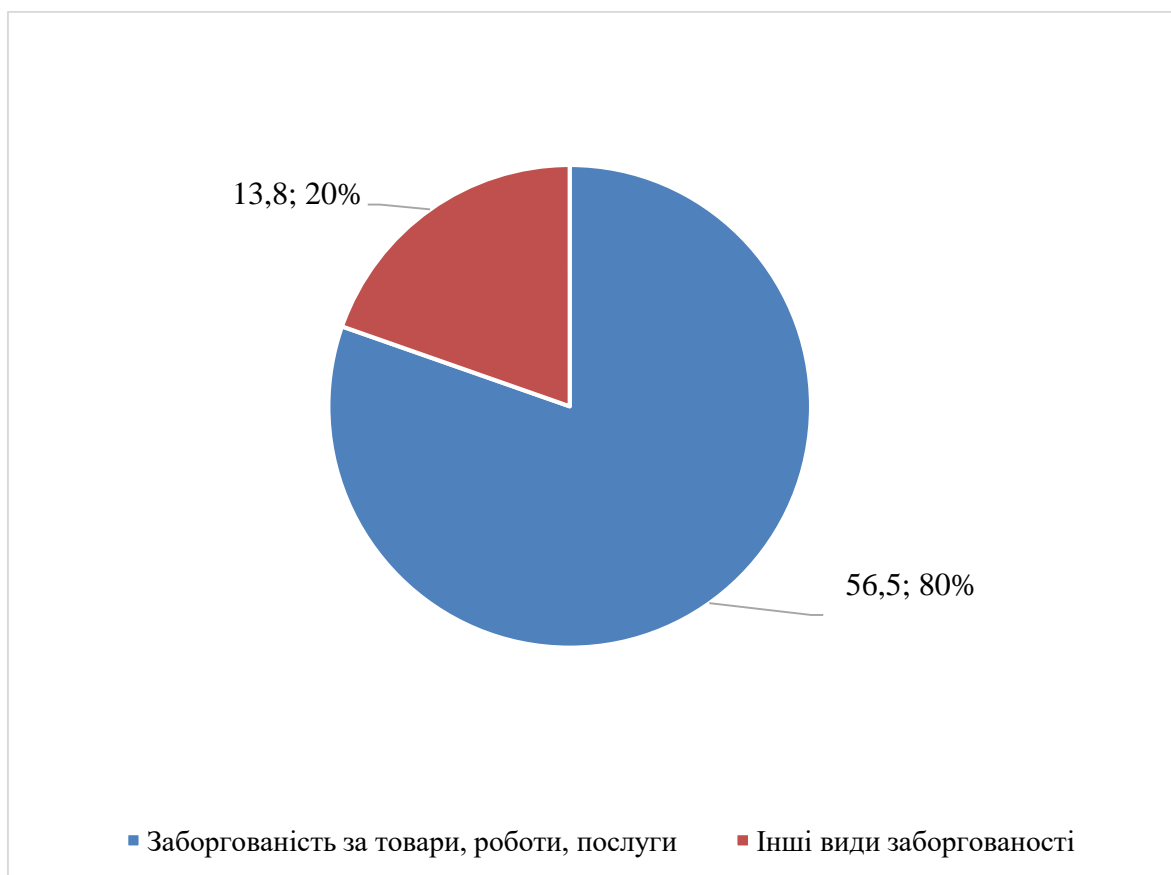

Рис.2.8. Динаміка кредиторської заборгованості в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» за 2022 р, тис. грн; %.

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства

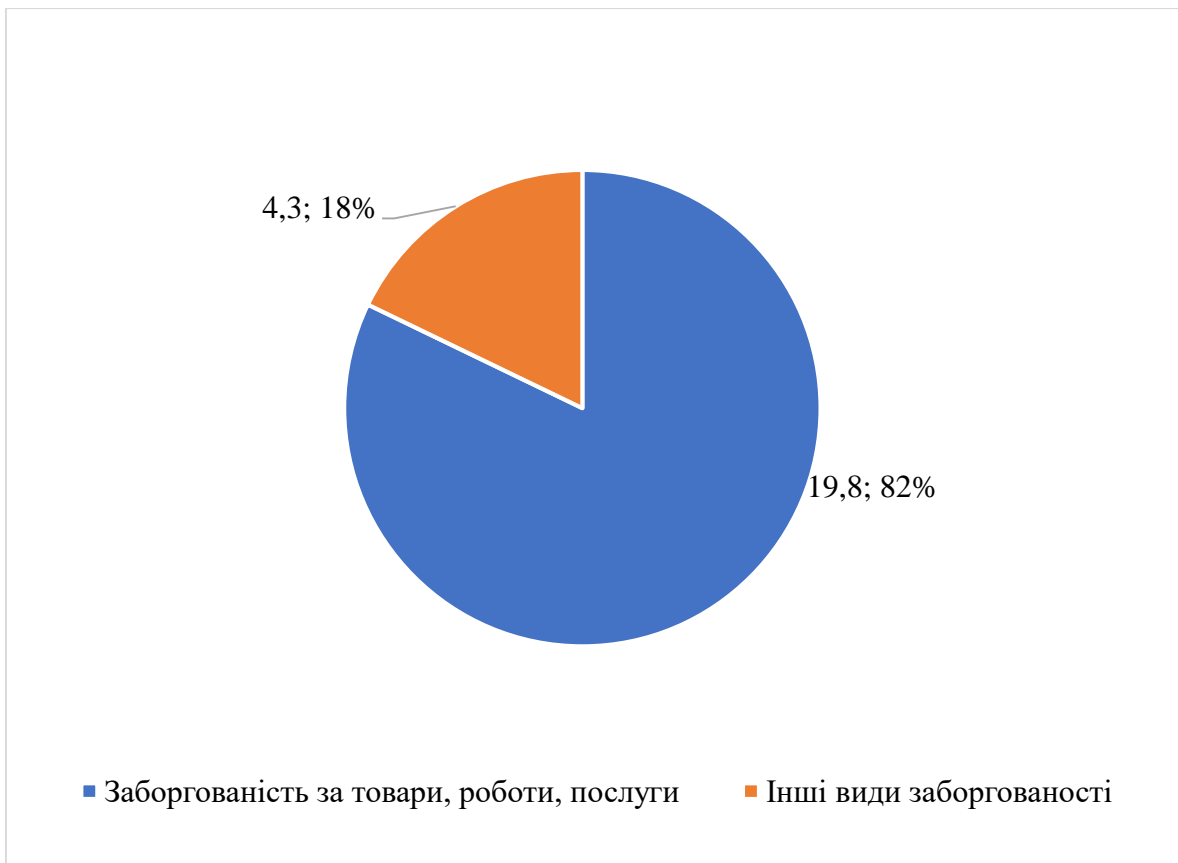

Рис. 2.9. Динаміка кредиторської заборгованості в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» за 2021 р, тис. грн; %.

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства

Таблиця 2.10

Аналіз показників оборотності кредиторської заборгованості ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення 2022 р.(+,-)	
				відносно 2021 р.	відносно 2020 р.
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості (швидкість обороту, рази)	-	1,2	7,1	5,9	7,1
Тривалість періоду погашення кредиторської заборгованості (дні)	-	301,25	50,58	-250,7	50,58
Відношення середнього розміру кредиторської заборгованості до величини собівартості	-	0,84	0,14	-0,7	0,14

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства

Дані табл. 2.10 дозволяють зробити такі висновки:

1. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості:
 - У 2020 році цей показник не був визначений, оскільки не було показника «Собівартість продукції».
 - У 2021 році коефіцієнт склав 1,2 рази.
 - У 2022 році коефіцієнт значно зріс до 7,1 разів.
 - Відхилення від 2021 року складає 5,9 разу, а від 2020 року - 7,1 разу.
2. Тривалість періоду погашення кредиторської заборгованості:
 - У 2020 році цей показник не був визначений.
 - У 2021 році тривалість періоду погашення склала 301,25 днів.
 - У 2022 році цей показник різко зменшився до 50,58 днів.
 - Відхилення від 2021 року складає -250,7 днів.
3. Відношення середнього розміру кредиторської заборгованості до величини собівартості:
 - У 2020 році цей показник не був визначений.
 - У 2021 році відношення становило 0,84.
 - У 2022 році воно зменшилося до 0,14.
 - Відхилення від 2021 року складає -0,7, а від 2020 року - 0,14.

Загалом, за всіма показниками видно, що у 2022 році спостерігається значне покращення оборотності кредиторської заборгованості та зменшення тривалості періоду погашення. Також відношення середнього розміру кредиторської заборгованості до величини собівартості суттєво зменшилося.

Отже, аналізуючи дані дебіторської і кредиторської заборгованості, необхідно вивчити причини виникнення кожного виду заборгованості, виходячи з конкретної виробничої ситуації на підприємстві. Тому проведемо порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованостей у табл. 2.11.

Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» за 2022 р. показав про загальне перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською складало 61,9 тис. грн.

При аналізі кредиторської заборгованості слід враховувати, що вона

одночасно є джерелом покриття дебіторської заборгованості. Покриття дебіторської заборгованості кредиторською оцінюється позитивно. Для повного аналізу поточної кредиторської заборгованості необхідно провести її факторний аналіз з метою визначення впливу факторів на оборотність цього показника.

Таблиця 2.11

**Порівняльний аналіз дебіторської та кредиторської заборгованості
ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» станом на кінець 2022 року, тис. грн**

Вид заборгованості	Дебіторська заборгованість	Кредиторська заборгованість	Перевищення заборгованості	
			Дебіторської (активне сальдо)	Кредиторської (пасивне сальдо)
За товари, роботи і послуги	8,4	56,5	-	48,1
З бюджетом	-	-	-	-
Зі страхування	-	-	-	-
З оплати праці	-	-	-	-
інші заборгованість	-	13,8	-	13,8
Всього	8,4	70,3	-	61,9

Джерело: побудовано на основі звітності підприємства

Отже провівши аналітичну оцінку кредиторської заборгованості ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» встановлено:

1. Кредиторська заборгованість зросла за період дослідження на 65,4 тис. грн.
2. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги - становить 80 % і більше в питомій вазі всієї заборгованості.
3. Зріс коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості - проти 2021 року – на 5,9 разів, а проти 2020 року – на 7,1 рази.
4. Тривалість періоду погашення кредиторської заборгованості, навпаки зменшилась проти минулого року на -250,7 днів.
5. На підприємстві переважає кредиторська заборгованість, 2022 р. показав про загальне перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською на 61,9 тис. грн.

Загалом, спостерігається значне покращення управління кредиторською заборгованістю. Представлені дані можуть свідчити про зменшення зобов'язань підприємства в порівнянні зі своїми витратами на виробництво, що може позитивно вплинути на її фінансову стійкість та ліквідність. Зростання оборотності та зменшення тривалості погашення кредиторської заборгованості, а також зменшення відношення зобов'язань до собівартості свідчать про позитивні тенденції в управлінні зобов'язаннями та фінансовій стійкості підприємства.

РОЗДІЛ 3

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ

3.1. Напрями удосконалення обліку та аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

З метою контролю за своєчасним погашенням заборгованості підприємства перед постачальниками та підрядниками, пропонуємо ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» вдосконалити аналітичний облік розрахунків з ними впровадженням аналітичного документа, а саме, «Відомості розрахунків з постачальниками (підрядниками)». Даний документ пропонується вести в розрізі кожного постачальника чи підрядника.

Відомість розрахунків з постачальниками (підрядниками) повинна містити чітку та правдиву інформацію, а саме [52]:

- конкретну поставку запасів та послуг окремо;
- на яких умовах відбулася певний продаж;
- чи була передплата за поставку;
- фактичний залишок заборгованості за певною поставкою;
- заборгованість за попередні поставки по конкретному контрагенту;
- дату та суму фактичного погашення заборгованості за конкретною поставкою;
- залишок несплаченої та наявності простроченої заборгованості певному постачальнику;
- інші додаткові умови щодо розрахунків з постачальниками та підрядниками.

Розроблений аналітичний документ пропонується вести протягом року, який потім закривається, а залишки переносяться до наступного звітного періоду. Відповідальним за передачу інформації щодо отриманих запасів та послуг для заповнення вищевказаної аналітичної відомості є бухгалтер. Для вчасного надання первинних документів щодо таких операцій пропонуємо

розробити допоміжний документ, в якому буде міститися відповідна інформація від бухгалтера-матеріаліста, а саме, «Довідку про надходження запасів (послуг) від постачальників (підрядників)». Дану довідку пропонується вести у хронологічному порядку на кожну дату поставки. Документ буде містити всю потрібну інформацію необхідну для ведення відомостей постачання ТМЦ та послуг в повному обсязі.

Таким чином, ведення запропонованих аналітичних документів на підприємстві дозволить поліпшити облік операцій з постачальниками та підрядниками у ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» шляхом забезпечення розбірливого контролю своєчасності розрахунків за кожною поставкою запасів (послуг), тим самим дозволить підняти рівень платіжної дисципліни підприємства.

Також підприємству доцільно скласти аналітичну таблицю за видами кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками. Пропонуємо її поділяти на прострочену, непрострочену, відстрочену. Прострочену заборгованість доцільно поділяти за термінами прострочення до трьох місяців, від трьох до шести місяців, більше шести місяців (табл.3.1).

Таблиця 3.1

Запропонований робочий документ «Кредиторська заборгованість перед постачальниками та підрядниками ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

Вид заборгованості /Період	Кредиторська заборгованість									
	Всього	у т. ч. за термінами погашення, грн.			з неї прострочена					
		до 3 місяців	від 3 до 6 місяці в	від 6 до 12 місяці в	термін прострочення			сума, грн.	причин виникнення	вжиті заходи
до 3 місяців	від 3 до 6 місяців	від 6 до 12 місяців	до 3 місяців	від 3 до 6 місяців	від 6 до 12 місяців					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Непрострочена	6821	6821	0	0	0	0	0	0		
Відстрочена	12000	0	10000	2000	0	0	0	0		

Джерело:[52]

Також, на нашу думку, деталізація за субрахунками першого порядку до рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» не є достатньо детальною, оскільки потрібно враховувати терміни погашення заборгованості, а також виконання умов погашення.

Для полегшення ведення бухгалтерського обліку кредиторської

заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками за конкретними договорами ми пропонуємо ввести у План рахунків підприємства ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» відповідні субрахунки другого порядку до рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Запропоновані аналітичні субрахунки для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» показані на рис. 3.1.

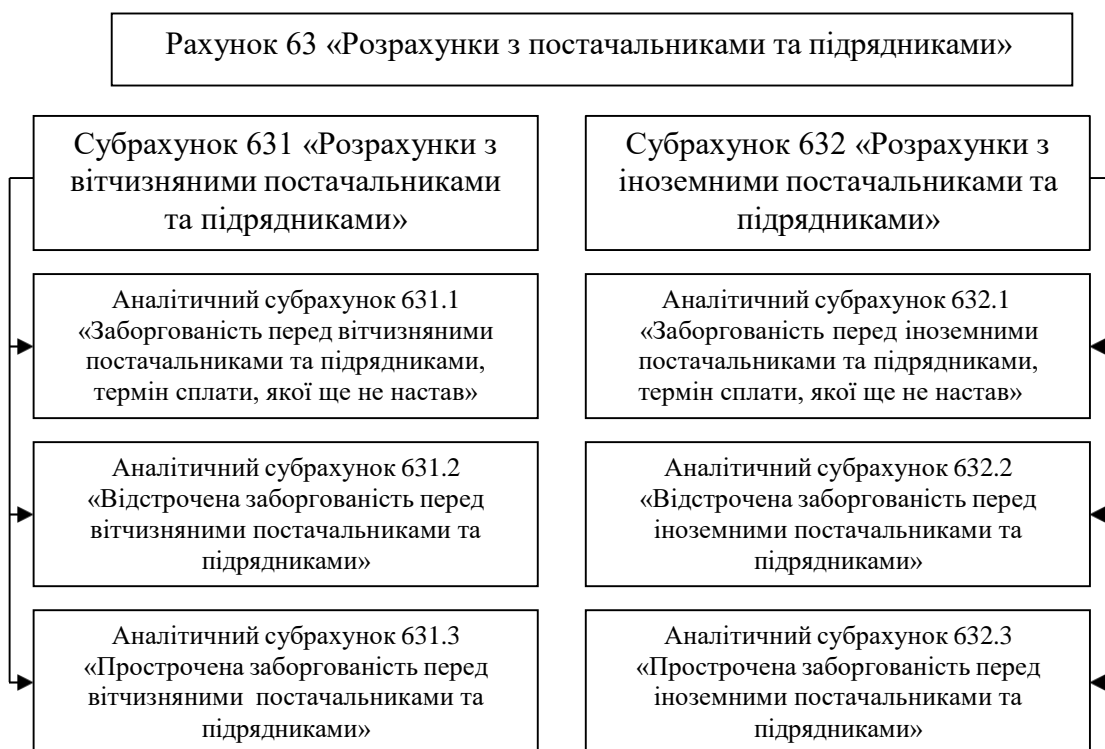

Рис. 3.1 Запропоновані аналітичні субрахунки для обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

Джерело: [52]

Застосування в обліку запропонованих аналітичних субрахунків сприятиме контролю за кредиторською заборгованістю, термінами її сплати, що дасть змогу більш правильно планувати розрахунки з постачальниками та підрядниками в підприємства ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП».

Також, на нашу думку, необхідно внести корективи щодо відображення

кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками до фінансової звітності, а саме до Балансу (Звіту про фінансовий стан): під рядком 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» додати рядок 1616 з назвою «у тому числі прострочена кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги». Це допомагатиме посиленню інформативності звітності підприємства, що сприяє постачальникам краще розуміти якість майбутніх економічних відносин з ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» [52].

Наведені вище пропозиції повинні сприяти вдосконаленню методики обліку та внутрішнього контролю кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками та покращенню розрахункової дисципліни в підприємстві ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП».

Для удосконалення аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» необхідно використовувати сучасні комп'ютерні технології. В роботі для вирішення завдань аналізу кредиторської заборгованості постачальникам та підрядникам підприємства за товари, роботи, послуги ми скористалися можливостями програми Excel - додатка з пакета MS Office [38].

Також пропонуємо ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» для вдосконалення аналізу скористатися підсистемою «Управління відносинами з постачальниками та підрядниками», яка дозволить автоматизувати завдання аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками (рис. 3.2).

Підприємства вимагають таку систему управління відносинами з, постачальниками та підрядниками що дозволить накопичувати і аналізувати різну інформацію про них, відслідковувати всі стадії ділових відносин з постачальниками та підрядниками, аналізувати доходи і прибутки по кожному контрагенту, регіону, ринку і групі товарів.

Дана підсистема дасть можливість ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» в оперативному режимі відстежити надходження товарів по замовленнях постачальникам. З її допомогою менеджеру значно простіше приймати

рішення щодо подальших кроків у взаєминах з клієнтами. Програма може класифікувати постачальників відповідно до ступеня їх важливості (АВС-класифікація) і статусу (потенційний, разовий,

достатньою конкретизацією, саме це визначає подальший напрям досліджень аналітичного забезпечення управління розрахунками з постачальниками та підрядників на підприємстві ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП»

Отже, для усунення фактів виникнення простроченої кредиторської заборгованості та результативного контролю за своєчасним погашенням заборгованості підприємства перед постачальниками (підрядниками) ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» запропоновані аналітичні документи, які дозволять удосконалити облік операцій з постачальниками та підрядниками на підприємстві шляхом забезпечення чіткого контролю своєчасності розрахунків за кожною поставкою товарно-матеріальних цінностей (послуг), тим самим дозволить підвищити рівень платіжної дисципліни підприємства.

Також було запропоновано ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» ввести у План рахунків підприємства відповідні субрахунки другого порядку до рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та внести корективи щодо відображення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками до фінансової звітності, а саме до Балансу (Звіту про фінансовий стан): під рядком 1615 «Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» додати рядок 1616 з назвою «у тому числі прострочена кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги».

Це сприятиме посиленню інформативності звітності підприємства, що допоможе постачальникам краще розуміти якість майбутніх економічних відносин з даним суб'єктом господарювання.

Для удосконалення аналізу розрахунків з постачальниками і підрядниками ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» необхідно використовувати сучасні комп'ютерні технології. В роботі для вирішення завдань аналізу кредиторської заборгованості постачальникам та підрядникам підприємства за товари, роботи, послуги ми скористалися можливостями програми Excel - додатка з

пакета MS Office.

Також ми пропонуємо ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» для вдосконалення аналізу скористатися підсистемою «Управління відносинами з покупцями і постачальниками», яка дозволить автоматизувати завдання аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками. Удосконалення аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» сприяє достовірності даних розрахункових операцій.

Аналітичний супровід стану розрахунків з постачальниками та підрядниками повинен бути організований таким чином, щоб достатньою мірою відображати та характеризувати всю господарську діяльність з достатньою конкретизацією, саме це визначає подальший напрям досліджень аналітичного забезпечення управління розрахунками з постачальниками та підрядників на підприємстві ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП».

3.2. Використання інформаційних технологій для автоматизації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками

Підготовка фінансової звітності є ключовим завданням ведення бухгалтерського обліку. Адже звітність є основою для оцінки фінансово-господарської діяльності та прийняття управлінських рішень як всередині підприємства, так і поза ним. Відомо, що звітність повинна подаватися щокварталу в податкову службу за місцем реєстрації. Також існують планові та позапланові податкові перевірки, під час проведення яких можуть запросити первинні документи, реєстри та інші документи бухгалтерського обліку.

Впровадження бухгалтерських пакетів і аналітичних програм як спеціальних продуктів прикладного програмного забезпечення дозволяє автоматизувати не лише бухгалтерський облік, а й навести порядок у складському обліку, постачанні та реалізації продукції, товарів, відстежувати договори, швидше розраховувати заробітну плату, своєчасно підготовлювати та здавати звітність. Призначенням бухгалтерської програми є одночасне

зменшення трудовитрат працівників бухгалтерії та збільшення оперативності надання актуальної інформації користувачам [12].

Перш за все бухгалтерська програма показує якісні дані, необхідні для таких функцій управління виробничою і комерційною діяльністю підприємства, як планування, контроль і аналіз. Головними користувачами цієї інформації є керівництво.

На основі інформації визначається чистий прибуток підприємства за останній звітний період, наявність грошових ресурсів, співвідношення чистих активів та власного капіталу, найбільш прибуткові напрями діяльності, собівартість виробленої продукції.

Серед переліку комп'ютерних програм існує широкий спектр варіантів бухгалтерських програм: від найпростіших, здатних виконувати мінімальний набір операцій, необхідних для малого бізнесу (наприклад, Microsoft Excel) до дуже розгалужених, що провадять значний комплекс операцій з глибокою аналітикою (наприклад, Парус, MASTER: Бухгалтерія) [59].

Програма Microsoft Excel дає можливість формувати бухгалтерські документи, але вона не становить бухгалтерських проведення по господарських операціях.

Цього програмного продукту достатньо для суб'єктів господарювання, які ведуть лише облік доходів. А формування форм звітності в друкованому варіанті для фізичних та юридичних осіб, які ведуть облік доходів і витрат, значно складніший, ніж у бухгалтерській програмі, в якій все відбувається набагато швидше [14].

З використанням можливих наявних ресурсів автоматизації обліку праця бухгалтера спрямовується на більш ефективне використання робочого часу. Інформаційні технології бухгалтерського обліку розвиваються в потужному темпі впродовж останніх років.

Для прийняття рішення щодо використання спеціального програмного забезпечення власником підприємства мають бути проаналізовані особливості та можливості автоматизації обліку (табл. 3.1).

Можливість вирішення проблем автоматизації обліку на малих підприємствах за допомогою сучасних бухгалтерських програм

Проблеми	BAS Бухгалтерія	ІС-ПРО	Галактика	Парус
Налаштування	Є можливість доопрацювання з урахуванням специфіки підприємства			
Навчання працівників	Потребує додаткового навчання	Відносно прості у використанні		
Захист інформації	Забезпечує захист інформації			
Оновлення	Є можливість автоматичного оновлення			
Обмін інформацією з іншими програмами автоматизації бізнес процесів	Є можливість налаштувати автоматичний обмін інформацією з іншими програмами	Є можливість налаштувати автоматичний обмін інформацією з іншими програмами. Забезпечують електронний документообіг		
Ведення податкового обліку без додаткового налаштування	Забезпечують ведення податкового обліку без додаткового налаштування			Потребує додаткового налаштування

Джерело: сформовано автором [45].

Найбільш популярною бухгалтерською програмою є BAS Бухгалтерія завдяки різноманіттю галузевих функцій, можливістю налаштування для кожного користувача та інтеграцією з клієнт даних.

BAS Бухгалтерія — для автоматичного бухгалтерського і податкового обліку. Слід розуміти, що впровадження програми ефективно лише тоді, коли наслідком впровадження є збільшення ефективності і покращення якості ведення бухгалтерського обліку на підприємстві [83].

Програма зводить дані первинного обліку, які вносяться вручну, до відомостей синтетичного та аналітичного обліку та згодом формує фінансову звітність. Облік розрахунків водиться аналогічно. Розглянемо нюанси роботи з програмою нижче. Під час здійснення операції надходження товарів чи послуг потрібно після запуску програми відкрити вкладку меню з назвою рів і послуг» та створити нову операцію з певним видом можливими варіантами є: «Покупка, комісія», «У переробку», «Об'єкти будівництва» та «Устаткування». Обрання виду операції дозволить використовувати певний пакет функцій для подальших дій. Розглянемо на прикладі «Покупка, комісія» (рис. 3.1).

У ході операції надходження слід обрати контрагента з довідника чи створ

ти нового способом внесенню даних ПН, адреси, засобів зв'язку, контактних даних, номеру рахунку в банку та д них про договір. В полі тип договору, форма розрахунків, податковий облік та тип цін. контрагентами можна вести за договором у цілому або з вказівкою конкретних документів розрахунків. Спосіб ведення розрахунків визначається окремо для кожного договору [12].

Потрібно правильно вибрати склад, на який надійдуть визначені надходження. Якщо лише один склад як у наведеному прикладі — з цим не виникне проблем, проте якщо в підприємства кілька складів, то варто звернути увагу на коректність внесених даних.

Надходження товарів і послуг (створення) (Покупка, комісія) *

Провести и закрыть Записать Провести Создать на основании Друк

Номер: Дата: 11.11.2022 11:00:00 Вид операції: Покупка, комісія

Контрагент: Склад: Основний склад

Документ розрахунку: Ціна не включає ПДВ

N	Номенклатура	Кількість	Од.	К.	Ціна без ПДВ	Сума без ПДВ	% ПДВ	Сума ПДВ	Всього	Рахунок	Податкове призначення (ПДВ)
1											

Всього: 0,00 грн ПДВ (у т.ч.): 0,00 грн

Відповідальний: Катерина

Рис. 3.1. Фрагмент з програми BAS Бухгалтерія

Джерело: [12]

Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками в даній програмі можна вести в національній та іноземній валютах. Курсові різниці з кожної операції розраховуються автоматично, проте важливо контролювати завантаження актуального курсу валют. Для цього потрібно натиснути на «Ціна не включає ПДВ» (рис. 3.1) та обрати тип цін, валюту розрахунків та

включення ПДВ в ціну [12].

Після заповнення загальних моментів необхідно зазначити номенклатуру товару. Обрати з довідника або створити нову, вказуючи назву (доречно вказувати з вхідного первинного документа), код УКТЗЕД і відокремити в окрему групу номенклатури, наприклад, «Матеріали» або «Товари». Це сприятиме правильному внесенню даних (не допускати помилок з пересортицею товарів та пошуком даних товарів під час інвентаризації) [12].

Таблична частина закладки «Послуги» ідентична по складових закладці «Товари» та заповнюється під час надходження послуг, наприклад, юридичних, консультаційних чи бухгалтерських, або у ході виконання підрядником робіт, які відображаються на рахунках витрат.

Вкладка «Рахунки розрахунків» використовується для формування проведення на певний рахунок обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками та обліку податкового кредиту з ПДВ.

Щодо вкладки «Додатково» для внесення коментарів та даних про первинний документ, що надійшов. Як показує практика, дану інформацію заповнюють не досконало і в результаті перевірки важко швидко віднайти потрібний документ [12].

Після завершення введення даних потрібно провести господарську операцію відповідною кнопкою на панелі задач, програма сформує проводки які можна перевірити натисканням на кнопку «Дт Кт».

«Створити на підставі» — це формування наступних документів, які відображають пов'язані господарські операції: «Платіжна інструкція», «Видатковий касовий ордер», «Реєстрація вхідного податкового документа» тощо. Ця функція досить зручна, адже копіює дані до подальших операцій і зникає потреба знову вносити ключові відомості, а лише доповнювати чи коригувати вже введені. Реєстрація вхідного податкового документа потрібна для відображення податкового кредиту та закриття синтетичних рахунків з обліку податку на додану вартість (рис. 3.2).

Алгоритм програми встановлений за принципом відображення операцій

в період її здійснення. Саме тому варто правильно вказувати час операцій та вибирати однакові загальні складові під час надходження, оплати, списання та інших операцій стосовно одного товару чи послуги. Іншими словами, має бути виконаний певний регламент для проведення всіх операцій стосовно об'єкта обліку. Має бути вказаний спільний договір, документ розрахунків, склад, найменування, кількість в межах наявних запасів на складі та податкове призначення. В результаті помилок ймовірно задвоювання оборотів на рахунках, що матиме вплив на статті фінансової звітності [12].

← → Реєстрація вхідного податкового документа (создание) * i x

Провести и закрыть Записать Провести Вывантаження Вхідний документа формати XML - Еще - ?

Номер: [] від: 11.11.2022 11:00:00 Вид операції: Податкова накладна

Контрагент: [] Відкр. підрозділ: []

Договір: [] Підстава: []

Док. розрахунків: []

Реєстр. документа Номенклатура поставки Бухгалтерський облік Скарга (відсутня)

Вхідний податковий документ

Номер: [] Дата випуски: 11.11.2022

Необхідно перевірити в ЄРПН Дата реєстр. в ЄРПН: []

Вх. док. отриманий в електронному вигляді

Дата нарахування податкового кредиту: 11.11.2022

Дата отримання (дорівнює даті документа, якщо не заповнена): []

Включачься в уточнюючий розрахунок

Спец. режим оподаткування: [0] - спец. режим не застосовується

Сума без ПДВ: 0,00 ПДВ: 0,00 Всього із ПДВ (грн): 0,00

Коментар: [] Відповідальний: Катерина

Рис. 3.2. Фрагмент з програми BAS Бухгалтерія «Реєстрація вхідного податкового документа»

Джерело: [12]

У разі значної кількості поставок і розрахунків з постачальником чи підрядником важливим моментом лишається звіряння з контрагентом (рис. 3.3). Акт звірки розрахунків відбувається за певним контрагентом в цілому чи в розрізі договорів, обираючи конкретний період часу й автоматично заповнюючи дані, вивести акт звірки на друк, підписати та надіслати контрагенту для погодження. Також цей документ потрібен під час

проведення інвентаризації. Виявлення кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої минув, програмою неможливо. Ця склад ва програми має удосконалюватися розробниками, адже для прийняття управлінських рішень про керування грошовими потоками на підприємстві від мості про прострочену кредиторську заборгованість формування «Акта інвентаризації розрахунків» у разі автоматичного заповнення програма згенерує інформацію про актуальний стан кредиторської заборгованості. Списання заборгованості відбувається у вкладці «Коригування боргу» [12].

Як показано на рис. 3.1-3.3, у програмі BAS Бухгалтерія використовується дві мови: українська та російська. Бухгалтерам доводиться редагувати вже сформовані для друку документи для зміни мови. Тому вважаємо, що розробники мають під час оновлення цього продукту на підприємствах усунути згаданий недолік.

Акт звірки розрахунків з контрагентом (создание) *

Провести и закрыть Записать Провести Акт звірки

Номер: від: 11.11.2022 11:11:00 Валюта звірки: грн

Контрагент: Звірка погоджена

Договір:

Період:

За даними організації За даними контрагента Рахунки розрахунків (6) Додатково

N	Дата	Документ	Представлення	Дебет	Кредит
---	------	----------	---------------	-------	--------

Залишок на початок: 0,00 Залишок на кінець: 0,00 Розбіжність з контрагентом: 0,00

Відповідальний: Катерина

Рис. 3.3. Фрагмент з програми BAS Бухгалтерія «Акт звірки розрахунків з контрагентами

Джерело: [12]

Експерти та розробники постійно стежать за змінами і доповненнями в

законодавчій сфері України, на їх основі розробляються методики для подальшого коректного ведення обліку й оформлення необхідної документації. Використовуючи дані матеріали, програмісти вносять правки до програмного забезпечення, що дає змогу бухгалтерам, управлінському персоналу, власникам та співробітникам постійно ознайомлюватися з нововведеннями у нормативно правовому полі, вести бухгалтерський облік, складати фінансову звітність і функціонувати з дотриманням вимог чинного законодавства [53].

Події сьогодення доводять, що традиційні методи підписання документів вручну, їх опрацювання та зберігання стають неефективними. Після карантинних обмежень, пов'язаних з пандемією, у 2020 початку широкомасштабного наступу рф проти України у лютому 2022 р. попит користування електронною базою даних збільшився у кілька разів. За нинішніх жорстких умов ефективно можуть працювати передусім ті підприємства, які мають можливість оперативно взаємодіяти з контрагентами [12].

Вирішенню досліджуваної проблеми та вдосконалення обліку на підприємстві сприяє впровадження електронного документообігу. Процес електронного документообігу відбувається у такий спосіб: відправник створює чи завантажує документ, підписує його цифровим підписом та надсилає. Одержувач приймає документ, затверджує цифровим підписом, а відправник отримує повідомлення, що документ підписано. Іншими словами, під час використання систем електронного обміну документів потрібно зробити певні дії, які схематично зображено на рис. 3.4.

Рис. 3.4. Дії постачальника

Джерело: [12]

Для цього слід прописати у договорі з продавцями пункт щодо обміну інформацією за допомогою електронної адреси або програми на зразок «M.E.Doc», «Вчасно» або «Star.Docs».

«M.E.Doc» — поширене українське програмне забезпечення для подання звітності до контролюючих органів та обміну юридично значущими первинними документами між контрагентами в електронному вигляді [85].

У сервісі «Вчасно» можна передавати в електронному вигляді:

- договори та додаткові угоди;
- рахунки та акти наданих послуг;
- видаткові накладні;
- внутрішні документи;
- товарно-транспортні накладні;
- довіреності;
- офіційні листи [67].

Для цього постачальник мусить вивантажити створену накладну з програми і надіслати після отримання підписаних документів, які одержані після відвантаження. Далі документ надійде на електронну адресу або за допомогою програмного забезпечення M.E.Doc до бухгалтерії. А бухгалтерія експортує отриманий документ до програми «BAS Бухгалтерія».

Електронний документообіг має такі переваги: документи готуються та узгоджуються в 4—6 разів швидше; у 2—3 рази більше документів узгоджують вчасно; пошук договору та супровідних документів займає в 8—10 разів менше часу; витрати на логістику та доставку скорочуються в 3—4 рази; документ обходиться щонайменше в 10 разів дешевше [86].

Отже, скорочення затрат часу, пов'язаних із документообігом на підприємствах, дійсно набуває вагомого значення та актуальності.

Отже, розглянуто програму для автоматичного бухгалтерського і податкового обліку «BAS Бухгалтерія» у надходженні товарів і послуг, а також реєстрації вхідного податкового документа та створення акта звірки з контрагентом.

Розглянуто проблему обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками і наведено шляхи її вирішення, а саме: виявлено, що в програмі BAS Бухгалтерія недосконало здійснено переклад інтерфейсу та виведення на друк влаштованих шаблонів документів українською мовою. Рішення проблеми щодо неможливості відстежити перелік кредиторської заборгованості, строк позовної давності якої закінчується чи минув, впливає на репутацію та платіжну дисципліну підприємства. Щодо задвоювання оборотів, що виникає у разі неналежного заповнення даних, доречно покращити складові програми. Доцільно, на нашу думку, щоб програма давала рекомендації в розгорнутому сальдо рахунка щодо кожного контрагента для з'ясування фактів відображення даних оборотів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведених досліджень за темою: «Облік та аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками» сформульовані наступні висновки та пропозиції:

Дослідивши економічну сутність розрахунків з постачальниками та підрядниками, можемо тлумачити розрахунки, як грошові взаємовідносини, що виникають між підприємствами по операціях товарного і нетоварного характеру. Операції з постачання цінностей на підприємство є важливою частиною його господарської діяльності. А це призводить до появи поточних зобов'язань, які вимагають постійного та уважного контролю та постійного вдосконалення в процесі облікового відображення такої заборгованості. Економічний зміст розрахунків з постачальниками полягає в тому, що вони є невід'ємним елементом економічної діяльності підприємства, спрямованою на отримання необхідних матеріальних ресурсів та послуг. Забезпечення своєчасних та якісних поставок є ключовим для забезпечення безперебійного виробництва та виготовлення продукції чи надання послуг. Також, розрахунки з постачальниками впливають на фінансовий стан підприємства, платоспроможність та загальну ділову репутацію.

Розрахунки з постачальниками та підрядниками є важливим об'єктом обліку та аналізу для підприємств. Ці розрахунки впливають на фінансову стабільність, оборотність капіталу, платіжну дисципліну, планування платежів та оцінку ризиків. Аналіз розрахунків з постачальниками та підрядниками допомагає виявляти можливі проблеми в управлінні ліквідністю, вчасному погашенні зобов'язань та взаємовідносинах з контрагентами, а також вдосконалювати стратегію управління оборотним капіталом. Тому важливим в організації обліку та аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками є достовірна інформація про розмір заборгованості.

Оцінивши основну діяльність та фінансовий стан ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», що виступало об'єктом дослідження, встановлено, що Товариство

займається роздрібною торгівлею комп'ютерами, периферійним устаткуванням і програмним забезпеченням у спеціалізованих магазинах. Дослідивши фінансовий стан ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП», можна підсумувати, що він є незадовільним. Товариство є фінансового нестійким, збитковим, має неліквідний баланс, що свідчить про проблеми із платоспроможністю та ефективним господарюванням.

Досліджено, що бухгалтерський облік розрахунків з постачальниками та підрядниками ведеться у ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» на рахунку 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками». Рахунок пасивний. По кредиту рахунка ми спостерігаємо збільшення заборгованості за одержані від постачальників товарно- матеріальні цінності, роботи, послуги. По дебету рахунка прослідковується аналогічне погашення або списання заборгованості. При розрахунках з постачальниками та підрядниками кредиторська заборгованість виникає частіше ніж дебіторська. Вона відображається в обліку як зобов'язання підприємства. Відповідно до НП(С)БО № 11, такі зобов'язання можуть бути поточними та довгостроковими. Основними нормативними документами, що регулюють облік розрахунків з постачальниками є: Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», НП(с)БО №11 «Зобов'язання», Інструкція «Про Безготівкові розрахунки в Україні в Національній валюті». Відображення кредиторської заборгованості відображається у Звіті про фінансовий стан в таких рядках: 1510 Довгострокові кредити банків, 1600 Короткострокові кредити банків, 1615 Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи і послуги, 1690 Інші поточні зобов'язання, тощо.

Провівши аналітичну оцінку кредиторської заборгованості ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» встановлено:

1. Кредиторська заборгованість зросла за період дослідження на 65,4 тис. грн.
2. Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги - становить 80 % і більше в питомій вазі всієї заборгованості.

3. Зріс коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості - проти 2021 року – на 5,9 разів, а проти 2020 року – на 7,1 рази.
4. Тривалість періоду погашення кредиторської заборгованості, навпаки зменшилась проти минулого року на -250,7 днів.
5. На підприємстві переважає кредиторська заборгованість, 2022 р. показав загальне перевищення кредиторської заборгованості над дебіторською на 61,9 тис. грн.

Загалом, спостерігається значне покращення управління кредиторською заборгованістю. Представлені дані можуть свідчити про зменшення зобов'язань підприємства в порівнянні зі своїми витратами на виробництво, що може позитивно вплинути на її фінансову стійкість та ліквідність. Зростання оборотності та зменшення тривалості погашення кредиторської заборгованості, а також зменшення відношення зобов'язань до собівартості свідчать про позитивні тенденції в управлінні зобов'язаннями та фінансовій стійкості підприємства.

Отже, вивчивши особливості обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками, для удосконалення організації їх обліку та аналізу ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» можна запропонувати:

- для усунення фактів виникнення простроченої кредиторської заборгованості та результативного контролю за своєчасним погашенням заборгованості підприємства перед постачальниками, запропоновані аналітичні документи, які дозволять удосконалити облік операцій з постачальниками та підрядниками на підприємстві шляхом забезпечення чіткого контролю своєчасності розрахунків за кожною поставкою;

- запропоновано ввести у План рахунків підприємства субрахунки другого порядку до рахунка 63 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» та внести корективи щодо відображення кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками до фінансової звітності. Це сприятиме посиленню інформативності звітності підприємства, що допоможе постачальникам краще розуміти якість майбутніх економічних

відносин з даним суб'єктом господарювання;

- при проведенні обліку та аналізу необхідно використовувати сучасні комп'ютерні технології, спеціальне програмне забезпечення. Це сприятиме автоматизації процесів, збільшенню точності обліку, зручності аналізу великої кількості даних, а також вчасному виявленню та усуненню можливих проблем. Крім того, такі технології дозволяють зберігати дані в надійному та структурованому вигляді, що полегшує їх подальше використання для прийняття управлінських рішень;

- запропоновано скористатися підсистемою «Управління відносинами з покупцями і постачальниками» (англ. Supplier Relationship Management, SRM), яка дозволить автоматизувати завдання аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками. Вона включає в себе комплекс заходів та процедур, спрямованих на оптимізацію взаємовідносин з постачальниками та покупцями. Удосконалення аналізу розрахунків з постачальниками та підрядниками в ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП» сприяє достовірності даних розрахункових операцій. Аналітичний супровід стану розрахунків з постачальниками та підрядниками повинен бути організований таким чином, щоб достатньою мірою відображати та характеризувати всю господарську діяльність з достатньою конкретизацією, саме це визначає подальший напрям досліджень аналітичного забезпечення управління розрахунками з постачальниками та підрядників на підприємстві ТОВ «ТЕХНОТОП ГРУП».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аркатова І.В. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. URL: <https://nauka-online.com/ua/publications/ekonomika/2020/12/shlyahi-vdoskonalennyaobliku-rozrahunkiv-z-postachalnikami-tapidryadnikami>
2. Бондаренко О.М., Гудима В.Ю. Облік розрахунків з постачальниками і підрядниками. *Економіка. Фінанси. Право*. 2018. № 4. С. 26-29.
3. Бондарчук Н. В., Тімашова А. М. Модель аналізу дебіторської заборгованості: основні показники. *Проблеми системного підходу в економіці*. 2019. № 3 (71). С. 170– 177.
4. Бублик Н.В. Бухгалтерський облік на підприємствах АПК. Т. 1. Посіб. по застосув. нормат.-метод. док. з бух. обліку в Україні / Н.В. Бублик, С.Я. Бублик, О.В. Волошина, І.В. Герасимук Л.Л. Горецька. К., 2004. 826 с.
5. Булкот Г.В., Іванова Л.С. Особливості обліку та аналізу кредиторської заборгованості за розрахунками з постачальниками та підрядниками на підприємствах, установах, організаціях України. *Економіка. Фінанси. Право*. 2020. № 4. С. 30-35.
6. Бурак І.О. Облікова політика як складова організації обліку заборгованості за розрахунками. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. 2015. Вип. 2(4). с. 214-217.
7. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: підручник для студентів спеціальності 7.050106 “Облік та аудит” вищ. навч. закл. / Ф.Ф. Бутинець, О.П. Войналович, І.Л. Томашевська / За редакцією д. е. н., проф., заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця. 4-е вид., доп., перероб. Житомир: ПП «Рута», 2006. – 528с.
8. Вишневіська О.М., Козаченко Л.А., Костирко А.Г. Економічний аналіз: курс лекцій для здобувачів початкового (короткий цикл) рівня вищої освіти ОПП «Облік і оподаткування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної форми здобуття вищої освіти. Миколаїв: МНАУ, 2022.

85 с.

9. Гайдаржийська О.М., Попович О.В.Ю Кромбет А.Ю. Теоретичні аспекти обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками. *Бухгалтерський облік, аналіз та аудит*. 2018. Вип. №18. С. 874-879.

10. Герчанівська С.В., Ткачук К.І. Економічна сутність розрахунків з постачальниками і підрядниками. Інноваційний розвиток та безпека підприємства в умовах неоіндустріального суспільства: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (31 жовтня 2019 р. Луцьк, 2019. С. 166-168.

11. Гнатенко Є.П., Волошина В.В. Аналіз співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості підприємства. *Науковий вісник МНУ ім. В.О. Сухомлинського*. 2019. №1 (4). С. 38-42

12. Голобородько Т. В., Шепелюк В. А., Чигрин К. С. Використання інформаційних технологій для автоматизації обліку розрахунків із постачальниками та підрядниками: спеціальне прикладне програмне забезпечення. *Вчені записки : збірник наукових праць*. 2022. Вип. 29. С. 27–36.

13. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік за міжнародними стандартами / С. Ф. Голов, В. Н. Костюченко. К.: Екаунтінг, 2000. 384 с

14. Голуб'юк А. Особливості застосування комп'ютерних технологій для автоматизації бухгалтерського обліку і аудиту на підприємствах. *Сучасні виклики в удосконаленні теорії та практики аудиту*. 2019. с. 79-80.

15. Господарський кодекс: Кодекс України від 16.01. 2003 р. N 436-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>

16. Демченко Я.М. Шляхи вдосконалення обліку розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. Сер.: *Бухгалтерський облік, контроль і аналіз*. 2014. Вип. 1. С. 96-108.

17. Дмитренко О. Розрахункове зобов'язання – правова форма розрахункових відносин. *Юридична Україна*. 2006. № 9. С. 49-54.

18. Дячук О. В. Місце кредиторської заборгованості в системі управління підприємством. *Економічні науки*. Сер.: *Облік і фінанси*. 2013.

19. Єршова Н.Ю., Портна О.В. Аналіз господарської діяльності: теорія та практикум. Львів. Магнолія, 2019. 345 с.
20. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Партин Г. О. «Облік і аудит: термінологічний словник». Львів «Центр Європи», 2002. 671 с.
21. Зеленко С.В. Обліково-аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю за товари, роботи та послуги. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. 2014. Вип. 11 (41). С. 65-71.
22. Іванчук Н.В. Звітність підприємств: навчальний посібник. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2021р. 208 с.
23. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Мінфіну України від 30.11.1999 р. №291.
24. Киян А. В., Ярмолюк О. Ф Облік і контроль розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Молодий вчений*. 2015. № 9(1). С. 77-80.
25. Коблянська І. О. Коблянська Г. Ю., Гребенчук В. Г. Методика обліку і аудиту розрахунків підприємства з постачальниками. *Modern economics*. 2017. № 3. С. 78-87.
26. Козаченко Л. А., Галкін В. В., Мец Н. С. Кредиторська заборгованість та шляхи забезпечення конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств. *Національні та глобальні проблеми економіки*. 2017. Вип. 20 С. 967-970.
27. Коновалова К. Т., Макарова А. С. Удосконалення обліку кредиторської заборгованості та методи управління нею. *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 34. С. 181-184.
28. Крупка Я. Д., Задорожний З. В, Гудзь Н. В. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль : ТНЕУ. 2017. 451 с.
29. Кудінов В.В. Васильєва С.І. Ігнатова О.М. Проблемні аспекти класифікації кредиторської заборгованості та її роль в управлінні

підприємством. *Східноєвропейський науковий журнал*. 2019. № 10(50). С. 14-20.

30. Курганська Н.М. Оцінка зобов'язань у бухгалтерському обліку. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць*. Суми, 2008. Вип. 23. С. 335-339.

31. Кусик Н.Л., Шатковська М.С. Управління кредиторською заборгованістю підприємства: обліково-аналітичний аспект. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2019. Т. 18, вип. 2. С. 105-119.

32. Лень В.С., Гливенко В.В. Бухгалтерський облік в Україні основи та практика: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 576 с.

33. Лишиленко О.В. Л 67 Бухгалтерський облік: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ: Вид-во “Центр учбової літератури”, 2009. 670 с.

34. Лігоненко Л. Концептуальні засади економічного управління підприємством. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vknteu_2013_3_2

35. Макаренко А.П., Меліхова Т.О., Подмешальська Ю.В., Чакалова Н.С. Бухгалтерський облік: навч. метод. посібник. Запоріжжя: ЗДІА, 2018 р. 602 с.

36. Матюха В. І., Мисака Г. В. Актуальні проблеми обліку розрахунків підприємства з постачальниками та підрядниками. *Молодий вчений*. 2018. Вип. №1. С. 930-932.

37. Махиня І. М., Дудлів Н. О Відображення поточної кредиторської заборгованості перед постачальниками та підрядниками у фінансовій звітності. *Молодий вчений*. 2018. № 10. С. 849-851.

38. Мац Т. П., Малига О. М. Особливості облікових процедур розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Проблеми обліково-аналітичного забезпечення управління підприємницькою діяльністю*. Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Полтава. 2020. № 2. С. 125- 129

39. Мулик Т. О. Методичні підходи до аналітичного забезпечення управління доходами. *Агросвіт*. 2020. № 6. С. 77–86.
40. Мулик Т. Організація аналізу грошових потоків на підприємстві. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1442/1387> <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-3>
41. Мулик Т.О. Аналітичне забезпечення дебіторської заборгованості в системі управління підприємства. *Агросвіт*. 2022. № 9-10. С. 69-78
42. Мулик Т.О. Томчук О.Ф., Федоришина Л.І. Аналітичне забезпечення заборгованості підприємства в умовах антикризового управління. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2019. № 1 (41). С. 146-160.
43. Мулик Т.О., Федоришина Л.І. Організація аналітичної роботи в сільськогосподарських підприємствах: навч. посіб. Київ. «Центр учбової літератури», 2020. 236 с.
44. Мулик Я. Формування та облік маркетингових витрат підприємства. *Економічний дискурс*. 2022. Вип. 1-2. С. 52–63. <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-1-6>
45. Мурашко І. Проблеми автоматизації бухгалтерського обліку малих підприємств. *Цифрова економіка та економічна безпека*, 2022. с. 62-65.
46. Мягких І. М. Методичний підхід до аналізу та оцінки дебіторської та кредиторської заборгованості як складових управління фінансової стійкості авіакомпаній України. *Сталий розвиток економіки*. 2015. № 4 (21). С. 255-262.
47. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання»: Наказ Мінфіну України від 31.01.2000 р. № 20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00#Text>
48. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999р. №290.
49. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999р. №318.

50. Непочатенко О. О. Теорія економічного аналізу : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2020. 272 с.
51. Нестерчук Т. В., Вірко П. О. Теоретичні підходи до трактування поняття «виробничі запаси». Роль бухгалтерського обліку, аудиту та податкової політики у розбудові незалежної України на шляху до Європейського Союзу : зб. праць учасників II Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 листоп. 2023 р.). Житомир : Поліський національний університет, 2023. С. 302-305.
52. Оляднічук Н.В. Удосконалення обліку та аудиту розрахунків із постачальниками та підрядниками. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2021. № 47. С. 86–92.
53. Павлова Н. В., Гнедіна К. В. Автоматизація обліку на підприємствах малого бізнесу. *Юність науки — 2022: соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства*: зб. тез XII Міжнарод. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів і молодих вчених. 2022.
54. Петрук О.М. Бухгалтерський облік договірних зобов'язань і прав: навч. пос. Житомир: ЖІТІ, 2009. 186 с.
55. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.99 р. №291.
56. Побережець О. В. Удосконалення обліку розрахунків з постачальниками і підрядниками. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Економіка*. 2017. Т. 22, Вип. 4. С. 138-141.
57. Подмешальська Ю. В., Корнієнко Д. В. Облік розрахунків з постачальниками за видами економічної діяльності. *Агросвіт*. 2021. № 24. С. 58–64. DOI: [10.32702/2306-6792.2021.24.58](https://doi.org/10.32702/2306-6792.2021.24.58)
58. Подолянчук О.А. Виробничі запаси: економічна сутність та облік. *Економіка, фінанси, менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. № 5. С. 88–101.
59. Пономарьова Т. В., Матюшко М. М. Аналіз програмних продуктів,

які використовуються для автоматизації бухгалтерського обліку суб'єктами підприємницької діяльності. *Соціальна економіка*. 2021. № 62. С. 148-155.

60. Правдюк Н. Л., Мулик Т.О., Мулик Я.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 224 с.

61. Примуш Ю., Головченко Є. Оптимізація розрахунків із постачальниками та підрядниками підприємств. *Економічний простір*, 2020. № (163). С. 133-137. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/163-23>

62. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Законом України від 16.07.1999 р. № 996-XIV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>

63. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>

64. Романів Є.М., Приймак С.В., Гончарук С.М. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит. Навч. посібник Львів. ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. 772 с.

65. Рязанова Н. О. Бухгалтерський облік: навч.-методич. посіб. Старобільськ : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2022. - 287 с.

66. Савченко А. М., Коротаєва І. Р. Аналіз кредиторської заборгованості на прикладі підприємства ПАТ «Монделіс Україна». *Modern Economics*. 2019. № 18. С.174-180.

67. Сервіс електронного документообігу: Вчасно веб-сайт. URL: <https://vchasno.ua/>

68. Сопко В., Завгородній В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник. К.: КНЕУ, 2000. 260 с.

69. Сук Л. Облік зобов'язань за розрахунками з постачальниками та з учасниками. *Бухгалтерія в сільському господарстві*. 2010. №20. С.31-39.

70. Тарасова О.В., Курдасова Н.О. Питання організації обліку розрахунків підприємства з постачальниками і підрядниками. *БІЗНЕС-*

НАВИГАТОР. 2020. №3(59). С. 158-161

71. Ткаченко Н. М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: підручник. К.: А.С.К., 2010. 784 с.

72. Томчук О. Ф. Аналітичне забезпечення управління кредиторською заборгованістю підприємства. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького*. 2016. Т. 18, № 2. С. 160-164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/smlnues_2016_18_2_33

73. Тютюнник Ю.М., Дорогань-Писаренко Л.О., Тютюнник С.В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020. 434 с.

74. Фатенок-Ткачук А. О., Данилко А. Р. Облікові процедури контролю зобов'язань перед постачальниками та підрядниками. *Економічний аналіз: зб.наук. праць*. 2016. Т. 26,(1). С. 179-187.

75. Фінансовий аналіз: навч. посібник / за заг. ред. Школьник І. О. Київ: «Центр учбової літератури», 2016. 368 с.

76. Цивільний Кодекс України від 5.04.01 р. №2341-III. 7 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>

77. Чацкіс Е.Д., Лысюк А.Н., Михайлова Т.П. Бухгалтерский учет активов, капитала, обязательств и хозяйственных операций: Учеб. пособие. Донецк: ДонГУЭТ. 2006. 301с.

78. Чорненька О.Б. Управління заборгованістю як фактор забезпечення економічної безпеки підприємства. *Наукові записки. Укр. акад. друкарства*. 2017. Вип. 1(54). С. 170-178.

79. Шарапа О. Особливості економічного аналізу кредиторської заборгованості підприємства. *Контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2016. Вип. 4. С. 91-101.

80. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / В. Г. Швець. 4-те вид., переробл. і доповн. К. : Знання, 2017. 8-16 с.

81. Шендригоренко М. Т., Ротозеєнко Ю. В. Облік і внутрішній аудит

розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Мистецтво наукової думки*. 2019. № 8. С. 26-30. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/341/350>

82. Шубіна С. В., Перебийніс В.Л. Теоретико-методичні підходи обліку та аудиту розрахунків з постачальниками та підрядниками. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2020. № 19(2). С. 54-58.

83. BAS Бухгалтерія: Рішення для масового ринку веб-сайт. URL: <https://www.bassoft.eu/soft/bas-mass/>.

84. Kaletnik G.M., Bilokinna I.D., Pryshliak N.V., Shpykuliak O.G., Tokarchuk D.M., Zdyrko N.G. Economic aspects of energy efficient and environmentally safe directions for the development of rural areas: collective monograph. Sofia: VUZF Publishing House "St. Grigorii Bogoslov", 2021. 215 p

85. М.Е.Дос — своєчасна звітність та простий обмін документами: М.Е.Дос веб-сайт. URL: <https://medoc.ua/>

86. Star.Docs: Київстар Бізнес веб-сайт. URL: <https://kyivstar.ua/business/products/>

., Polova O.L., Mulyk T.O., Tomchuk O.F., Mulyk Ya.I., Kozachenko A.Y., Fedoryshyna L.I., Mashevskaya A.A. Financial control, analysis and audit as tools of an effective management system: state, problems, prospects: collective monograph. Košice: Vysoká škola bezpečnostného manažérstva v Košiciach, 2022. 291 p.